

Deák Ágnes - Tamás Ágnes

Sziszifuszok küzdelve

Kormányzat és sajtópolitika
Magyarországon
1860-1875

Deák Ágnes – Tamás Ágnes

Sziszifuszok küzdelme

DEÁK ÁGNES – TAMÁS ÁGNES

Sziszifuszok küzdelme

Kormányzat és sajtópolitika Magyarországon
1860–1875

Cieger András
közreműködésével

Kronosz Kiadó
Pécs, 2021

Jelen elektronikus kiadvány a Kronosz Kiadó gondozásában
2021-ben megjelent nyomtatott kötet változatlan kiadása

print ISBN 978-615-6339-28-7

pdf ISBN 978-615-6339-29-4

Borítóterv: Müller Péter

Olvasószerkesztő: Bellus Ibolya

© Cieger András, 2021

© Deák Ágnes, 2021

© Tamás Ágnes, 2021

© Kronosz Könyvkiadó Kft., 2021

Tartalom

Bevezetés	9
<i>„...a kormány nem tehet lakatot valamennyi lap számára.”</i>	
A sajtószabályozás és a sajtóirányítás elvei	21
A neoabszolutizmus kormányzati rendszere és a sajtó	27
Az 1852. évi sajtórendtartás	38
Első lépések a sajtóirányítás szervezeti kereteinek megteremtésére	44
Nagypolitikai és sajtópolitikai útkeresés, 1859–1860	51
Alkotmányos korlátok és sajtópolitika	55
Az 1862. decemberi sajtótörvény	65
A magyarországi „kurta alkotmányosság” és a Schmerling-provizórium sajtópolitikai elvei	69
Újra a konzervatívok a kormányrúdnál	78
A konzervatív kormányzat magyarországi változata	90
Sajtószabályozás és irányítás a Lajtán túl az alkotmányosság időszakában	92
Sajtószabályozás a Deák-párti kormányok alatt	99
A magyar miniszterelnökség sajtóosztálya	106
<i>Esettanulmány I.</i>	
Sajtótörvény-javaslatok az Andrássy-kormány asztalán (Cieger András)	133
A szövegváltozatok időrendje	134
Horvát Boldizsár igazságügyi miniszter és a sajtónovella	137
Az 1848-as sajtótörvény javasolt módosításai	140
A javaslatok értékelése és a reform elmaradásának feltételezett oka	144

„Sysiphusok fáradozásai”

Hivatalos és félhivatalos lapok a kormányzat szolgálatában	149
A „tiszta monarchia” sajtója	151
A hivatalos lap műfajának megteremtése Magyarországon	157
Az alkotmányos időszak hivatalos sajtója Bécsben	175
A „kurta alkotmányosság” irányváltása a félhivatalos lapok felé	177
Az ideiglenes rendteremtés segédhada – a provizórium félhivatalos lapjai	183
Újabb magyarországi kísérlet hivatalos lapok kiadására	203
Átmeneti kormányzás – politikai készülődés Lajtán innen és túl	224
Az alkotmányos kormányzás időszaka: viták a hivatalos lap(ok) funkciójáról és kiadási modelljeiről	232
Viták a hivatalos lap(ok) jövedelmezőségéről	254
A <i>Budapesti Közlöny</i> szerkesztője, újságírói és olvasói	263

„...pénz és ismét pénz, mert enélkül hatni e nemzedékre nem lehet”

Propaganda és sajtótámogatás	273
A sajtótámogatás forrásai, nagyságrendje, 1861–1875	275
A sajtóbefolyásolás kezdetei az 1850-es években	285
Sajtóirányítás a birodalmi központban – a Sajtóiroda tevékenysége, 1861–1865. nyár	287
A Sajtóiroda Magyarországra irányuló tevékenysége	297
Sajtótámogatás Bécsben 1865 nyara után	309
A magyar kormányzati szervek szubvenciók gyakorlata, 1861–1867	318
Sajtóirányítás az alkotmányos politikai aréna díszletei mögött – Bécs	334
Kormányzati tervek a kormányssajtó struktúrájának átalakítására Magyarországon	345
A sajtótámogatás alkotmányos eszköztára	364
<i>Lapelőfizetések – ingyempéldányok</i>	373
<i>Hírlapbélyeghitel és/vagy a postai szállítás díjának elengedése</i>	376
<i>Kaució átvállalása</i>	378
<i>Szubvencionálás</i>	380
<i>A sajtótámogatás egyéb formái</i>	387

*Esettanulmány II.***Lónyay Menyhért miniszterelnök bizalmas sajtókiadásai (1872)**

(Cieger András)	395
A forrásról	395
A sajtó befolyásolása	399
Összegzés	411

„...az államügyész a megfelelő ember arra, hogy felvegye a küzdelmet?”

Korlátozás, tiltás és büntetés mint sajtópolitikai eszköz	413
A sajtómegtorlás cenzúrakorszak utáni eszköztára	414
Alkotmányos sajtómegtorlás – szakítás, folyamatosság és súlyponteltolódás	422
Magyarország (rövid kitérővel) régi utakon	430
Represszió alkotmányos kottából – Bécs és Budapest	461
Az államügyész mint a sajtópolitika formálója – sajtóperek Magyarországon	473
Külföldi lapok elleni fellépés Magyarországon	518

„...a hírt megfogni nem lehet többé?”

Összegzés	525

Táblázatok	547

Bibliográfia	565

Kézírtos források	565

Nyomtatott források	567

Sajtóforrások	580

Szakirodalom	580

Illusztrációk jegyzéke	593

Névmutató	595

Lapmutató	605

Bevezetés

A fővárosi hírlapírók hatvan–hetven főnyi társasága 1867. március végén a Frohner Szállóban „az újra felvirradt sajtószabadságot” ünnepelte egy szombat esti „journalista lakomával”, ahogy a kor népszerű élclapja, a *Bolond Miska* írta, „cenzura-tort” ültek. Az összegyűltek „éltették [...] a magyar politikát, melynek a sajtószabadság új életre kelte köszönhető, a magyar hírlapírókat, kik a nehéz időkben a nemzeti közszellemet ébren tartották”. Az 1862-ben Bécsben sajtóperben elítélt Falk Miksa, a *Pesti Napló* már akkor legendás bécsi tudósítója táviratban köszöntötte újságíró társait. A rendezvényen megjelent néhány Deák-párti képviselő is. A tósztok között az irodalmár Szász Károly – maga is képviselő – mondta az áldomást a sajtószabadságra, sőt az ellenzéki balközép párti Jókai Mórra is emelte poharát:

„Vágjuk egymást a parlamentben.
De összeférünk a banketten.
Jobb közös-ügy ez a mi itt van:
A piros bor, poharainkban;
Hol minden érdek ügy kibékül,
S mi több: delegatio nélkül,
Engedd, hogy érted kiüritsem:
Éltessen téged a nagy Isten!”¹

Úgy tűnt, a sajtószabadság a közös ügyekről folytatott ádáz politikai viták közepette valódi nemzeti közös ügyként egyesíti a sajtó munkásait: szerzőket, szerkesztőket, kiadókat, nyomdászokat, politikusokat és persze az olvasóközönséget. Az újságírók felszabadultan élcelődtek, értekeztek, verseltek a sajtószabadság hatalmáról és győzelméről, Jókai Mór élclapja, *Az Űstökös* például ekképp:

¹ Különfélék c. rovat. Pesti Napló, 1867. márc. 27.; vö. Ujdonságok c. rovat. A Hon, 1867. márc. 28.; Hírharang c. rovat. 1848, 1867. márc. 27.; Cím nélkül. Bolond Miska, 1867. márc. 24. 47.

„Szabad sajtó.

De már van sajtószabadság,
Nevét leirtam magának
Kossuthnak, s le nem foglalták,
Még csak föl sem akasztának.”²

Néhány hónap múltán azután eltűnt az eufória. A kiegyezés körüli éles politikai küzdelmek s annak nyomán 1867 augusztusában a Kossuth Lajos kiegyezést bíráló nyílt levelének megjelentetése miatt a *Magyar Újság* szerkesztője, Böszörményi László ellen indított sajtóper megfagyasztotta a levegőt, az ellenzék már nem sajtószabadságról, hanem „alkotmányos cenzurá”-ról beszélt,³ s a sajtószabadságról verselő szerző (feltehetőleg maga Jókai) így sóhajtott:

„Megint itt a sajtóperek!
Czitálják a szerkesztőket:
Mogszeppen a tipográfus; –
No de ne keseregjeteK:
A ki megbírálja őket,
Az már magyar paragrafus.”⁴

Alig egy hónap múltán ugyanott az irónia keserű gúnyba fordul:

„...Azt sem tagadhatjuk, hogy van szabadsajtó,
Szintoly, mint midőn az ementhali sajtó,
Tudniillik, itt-ott mozog benn egy kukacz,
Melynek ugyan szabad dicsérni az urat,
De igazat szólni szép kevesen mernek
Mivel az nem tetszik minden Miniszternek.”⁵

Az *Üstökös* hangnembváltása alig néhány hónap leforgása alatt sokat elárul a sajtó munkásainak, legalábbis azok részének életérzéséről és arról, hogyan

² *Szabad sajtó.* Az *Üstökös*, 1867. márc. 23. 96.

³ Cím nélkül. *Bolond Miska*, 1867. jún. 30. 105.

⁴ *Vigasztalás!* Az *Üstökös*, 1867. szept. 7. 281.

⁵ *Mutatvány, Göcseji Gyulának „Csalánvirágok című sajtó alatt levő művéből. I. Alkotmányos zugolodások egy kövér emberhez, kinek csak az a baja, hogy jó dolga miatt igen elhizott.* Az *Üstökös*, 1867. okt. 19. 330.

látták tevékenységük politikai környezetének alakulását a berendezkedő új magyar kormányzat intézményrendszerében. A kormány politikusai és zsurnaliszta segítői persze biztosan egészen másképp vélekedtek. Abban azonban minden bizonnyal mindannyian egyetértettek, kormánypártiak és ellenzékiek, politikusok és újságírók, lapszerkesztők, hogy a sajtóirányítás a kormányzati politika kiemelten fontos területe, hiszen a nyilvánosságnak, a közvélemény ellenőrző szerepének a liberális alkotmánytan kiemelt fontosságot tulajdonított. „Egy ország sajtójának története egyben annak politikatörténete is. A törvényes sajtószabadság foka a legbiztosabb mértékegysége annak, hogy ítéletet alkossunk a polgári szabadságról általában véve, mivel ez utóbbi többszöri és hirtelen változása mindig tükröződik az előbbiben, sőt gyakran abban köszönt be először.” Ezt nem egy liberális romantikus értelmiségi vetette papírra, hanem Georg Lienbacher bécsi államügyész, az 1862 decemberében elfogadott ausztriai sajtótörvény egyik előkészítője, majd államügyészként annak egyik kulcsfontosságú alkalmazója.⁶ Működése megvilágítja, hogyan is értelmezte ezt a bizonyos „törvényes sajtószabadság”-ot az 1860-as évek Anton Schmerling lovag vezette osztrák-német birodalmi kormányzata, amitől nem állt messze a Deák-párti kormányzatok értelmezése sem.

A kortársak persze nagyon sokféleképp határozták meg a közvélemény és sajtó, közvélemény és kormányzat, sajtó és kormányzat viszonyát. Először a napóleoni háborúk időszakában érezték annak fontosságát a kormányzatok, hogy a lakosság aktív mozgósításával ellensúlyozzák a sajtót igazi nagyhatalomnak nevező I. Napóleon intenzív sajtópropagandájának hatását, s így erősítsék az ellenállás szellemét. 1808-ban nem kisebb személyiség, mint az Osztrák Császárság külügyminisztere, Klemens Wenzel Lothar von Metternich herceg írta a következő sorokat: „A közvélemény a legfontosabb eszköz, olyan eszköz, mely a valláshoz hasonlóan a legrejtettebb mélységbe hatol be, ahol közigazgatási intézkedések már nem hatnak. Megvetni a közvéleményt éppoly veszélyes, mintha az ember az erkölcsi alapelveket vetné meg.”⁷ A napóleoni felforgató veszély eltűntével azután a kormányzatok gyorsan elfelejtették, mit is gondoltak a század első majd két évtizedében a közvéleményről, s csak 1848 forradalmi állították újra a közvéleményt a politikusi érdeklődés fókuszába. A forradalmi időszakot követő konzervatív rendteremtés kormányai számára szerte Európában a forradalmak a közvélemény ellenőrizetlen diktatúráját is jelentették, ezért programjukban e közvélemény

⁶ LIENBACHER 1863. 13.

⁷ Idézi: ZENKER 1903. 22.; további példákat idéz: PIERETH 1994. 22–32.

erős kormányzati kontrollja és erőteljes befolyásolása a politikai konszolidáció elengedhetetlen előfeltételeként jelent meg.

A politikai ellenfél, a liberális tábor, ha tehette, hirdette: „...a sajtó hatalmas biztosítéka az alkotmányos jogoknak, s a közvélemény kipuhatolásának egyik legbiztosabb eszköze”,⁸ s ha a kormány korlátozó, tiltó eszközökkel megfosztja a sajtót ezen kipuható és artikuláló funkciójától, egyik legfontosabb támaszától fosztja meg magát. Az 1850-es évek viszonyaira visszatekintve a magyar liberálisok egyik tekintélye, Deák Ferenc közeli munkatársa, Csengery Antal így nyilatkozott erről 1861-ben a magyar országgyűlésen: „S a kormány a nemzet minden rétegeitől elszigetelten, teljesen magára hagyatva, minden tanács nélkül, találta magát. [...] az egységes Ausztria példája megmutatta, hogy a sajtó ellenőrzését sem a drága hivatalnoki ellenőrködés, sem az erkölcstelen kémrendszer nem pótolja, s hogy a sajtószabadságot, a hol még nincsen, bármi áron is meg kellene szerezni.”⁹ Közvélemény és politikai sajtó viszonyát azonban maguk is összetettebbnek látták. Perlaky Mihály, a piarista rend tagja (1856-ig), bölcsészdoktor, az 1849-es haditörvényszéki megtorlás bebörtönzött áldozata, aki 1861-ben könyvet jelentetett meg a sajtószabadság fogalmáról, így határozta meg a sajtó hivatását: „...a jó és rossz, igaz és nem igaz megismertetése által az emberiség felvilágosítására, tökélyesítésére s boldogítására kell szolgálnia”. Egyrészt vezeti a közvéleményt, ha „ez valamely hibás felfogás vagy a nyilvánosságba vetett áhír következtében tévutra hajlani látszanék”, majd „hirdeti azt országvilágnak, ha az valódiilag a nemzetnek, népnek, emberiségnek akarattnyilvánítása”. Perlaky véleménye szerint azonban ezt csak a működés szabadsága biztosíthatja, a véleményeket, felfogásokat, ítéleteket mind közölni kell, ha hamisak is, mivel „a jó és rossz, igaz és hamis, szép és rút megismerése egyaránt vezetheti az emberiséget a tökélyesedéshez”. Egyetlen korlát lehet csak: a sajtónak tudatosan hazudni nem szabad.¹⁰ A közvélemény tükre, de egyben formálója is tehát eszerint a sajtó, „nem csak kifejezése, hanem egyszersmind vezetője is a közvéleménynek [...] az uralkodó fejedelemnek nem ugyan *tittkos*, de mindenesetre *valóságos* tanácsosa; úgy megboszulója a jogtalanságnak, bitorlásnak, erőszakoskodásnak; ótalma, védpaizsa a népnek, s minden elnyomottaknak.”¹¹ (Kiemelés az eredetiben)

⁸ *Május* 2. 1848, 1867. máj. 3.

⁹ Csengery Antal beszéde a magyar országgyűlés képviselőházában, 1861. máj. 31. KN 1861 I. 354.

¹⁰ PERLAKY 1861. 4–5.

¹¹ PERLAKY 1861. 5–6.

A konzervatív kormányférfiak azonban a forradalmak után mindezt másképp látták, szerintük a sajtó egyáltalán nem a közvélemény tükre, inkább fordítva: a sajtó formálja, sőt nemcsak formálja, de valósággal teremti a közvéleményt. A Benedek Lajos tábornagyhoz, Magyarország kormányzójához 1860-ban eljuttatott egyik memorandum anonim szerzője egyenesen úgy vélte, „Magyarországon a közvélemény, legalábbis jelenleg, a napisajtó rabszolgája”. Amiből persze egyszerre következett, hogy az ártó közvéleményt teremtő káros sajtót minden lehető eszközzel korlátozni, s ha lehet, elnémítani kell, ami közel állt az uralkodó, I. Ferenc József felfogásához, s hogy ha a kormányzat növelni akarja politikai elfogadottságát a lakosság szélesebb köreiből, akkor abban a napisajtó fontos eszköz lehet.¹² A sajtónak tehát nem a közvélemény tükrenek kell lennie, sokkal inkább az lehet a funkciója, hogy felvilágosítsa, irányt mutasson a közvéleménynek, mint „nagy hatalom” e felvilágosító munka szolgálatában kell, hogy álljon.¹³ Természetesen e felfogás szerint a kormányzatok jogosultak arra, hogy a megvilágosítandó eszméket meghatározzák, megrostálják, eldöntsék, mi kerüljön, s mi ne az olvasóközönség elé.

Az állami sajtópolitika a 19. században három feladatot tűzött ki maga elé: a sajtó működésének törvényi vagy rendeleti szabályozását, a kormányzati politikai üzenetek lakossághoz való eljuttatását, azaz a sajtópropagandát (a propaganda szót a legtágabb értelemben véve), valamint a nemkívánatosnak tekintett politikai vélemények és programok fegyelmező és/vagy büntető eszközökkel való kiszorítását a nyilvánosság teréről. A sajtótörténeti irodalom nevezi a másodikat pozitív sajtóbefolyásolásnak is, szembeállítva a negatív sajtóirányítás represszív eszközeivel. A pozitív és negatív jelző itt természetesen nem értékjelző fogalmak, a negatív a tiltást, valami létrejöttének a megakadályozását hangsúlyozza, a pozitív pedig az aktivitásra, sajtótartalom létrehozására irányítja a figyelmet. A 19. század első felét uraló kormányzatokat az 1848-as forradalmak elsöpörték, s bár a forradalmi időszak hónapjai után a rendteremtés konzervatív erői kerültek túlsúlyba, programjuk nem a restauráció, hanem a forradalmak teremtette új viszonyok közötti intézményes reform lett. Ezt tükrözte a sajtópolitika is, a kormányzatok egyfajta tanulási folyamaton kellett, hogy átéssenek: megtanulni, hogyan élhetnek együtt a közvélemény megnövekedett politikai szerepével, a sajtó megnövekedett tár-

¹² Benedek Lajos levele Adolph Thierry báró rendőrminiszterhez, Buda, 1860. máj. 27. Meléklet: „Promemoria”, aláírás, keltezés nélkül (német nyelvű). ÖStA AVA, Oberste Polizeibehörde, Präs. II. 3283/1860.

¹³ Az újságíró Heinrich Pollak visszaemlékezését Friedrich Ferdinand Beust báró külügyminiszter véleményére idézi: KREBS 1970. 93.

sadalmi és politikai jelentőségével. Ahogy a Német Szövetség sajtópolitikáját elemző Richard Kohnen fogalmaz, a kormányok a politika terén 1848 előtt élvezett „véleménymonopóliumot” kívánták a maguk számára új eszközökkel fenntartani, de legalábbis a cenzúránál alkalmasabb eszközökkel biztosítani a politikai vélemények hathatós kontrollját.¹⁴ Az Osztrák Császárságban a neo-abszolutizmus rendszere az 1850-es években alapvetően ellenséges és veszélyes erőként tekintett a sajtóra, majd az 1860-as évek alkotmányos viszonyai tették intenzívebbé és többszínűvé ezt a tanulási folyamatot.

A modern sajtó állami szabályozása természetesen nem a 19. század második felében indul. Mégis Közép-Európa államaiban ekkor alakítják ki azokat az intézményeket, amelyek napjainkig is a sajtórendtartás alapját képezik: az impresszumkötelezettséget (a nyomdász nevének és lakhelyének és/vagy a kiadó, illetve a felelős szerkesztő nevének és címének feltüntetését minden nyomtatványon), a felelős szerkesztő státusát, az ahhoz szükséges előfeltételek hatósági meghatározását, a helyreigazítási kötelezettséget, hivatalos hirdetések ingyenes közzétételi kötelezettségét, a kötelességszolgálatot. A szabályozással együtt természetesen meg kellett határozni azt is, hogy az állami intézményrendszer mely hatósága ellenőrizze ezen kötelezettségek betartását – leginkább az állami rendőri hálózat teendői közé került ez a feladat.

A második funkció, a propaganda jegyében a sajtópiacon befolyásos és olvasott lapokat kellett teremteni a kormányzati célok érdekében. Vagy hivatalos, vagy úgynevezett félhivatalos/sugalmazott (más szóval inspirált) lapok formájában. Ez utóbbiak olyan orgánumok, amelyeket elvileg független kiadó jelentet meg, a nyilvánosság előtt független orgánumoknak nevezik magukat, valójában azonban pénzügyi, eszmei és legtöbbször szerződésben is szabályozott, rendszerint titkolt kötelékek kötik a kormányzati hatalomhoz, ami egész arculatukat meghatározza. A kormányzati üzenetek terjesztése azonban történhet lazább kötelékekkel átszőtt sajtótámogatási hálózat keretében is, amelynek eszköztára, mint látni fogjuk, terjedhet kormányzati előfizetésektől, kormányzati segítséggel történő előfizető-toborzásoktól kezdve bizalmas információk csepegtetésén vagy kormányzati hirdetések rendszeres biztosításán keresztül pénzbeli szubvenció alkalmi vagy rendszeres folyósításáig. Ezen feladat koordinálására a 19. század közepi államok sorra létrehozták sajtópolitikai központi szerveiket, sajtóirodáikat, amelyek jobbára a belügyminisztérium, esetleg a külügyminisztérium vagy a miniszterelnökség

.....
¹⁴ KOHNEN 1995. 14., 18.

hivatali apparátusában szemérmesen meghúzódva igyekeztek a lehető legfel-tűnésmentesebben működni.

Nem volt szükség háttérbe húzódni a harmadik, a rendszabályozó és tiltó funkció gyakorlásához. A cenzúra helyébe nagyon sokszínű eszköztár lépett: a lapkiadás, általában véve a nyomdai tevékenység hatósági engedélyhez kötése (koncesszió), s azzal együtt természetesen az engedély megvonásának lehetősége; a politikai napilapok kiadásának magas összegű, a kiadó által leteendő sajtóbiztosítékhoz (kaució) kötése, melynek célja az, hogy esetleges sajtóvétség után abból a büntetés, illetve az eljárás költsége azonnal levonható legyen (természetesen azzal a kötelezettséggel, hogy az újság további megjelenéséhez a sajtóbiztosíték összegét néhány napon belül az eredeti összegre ki kell egészíteni), funkciója pedig elsődlegesen a politikai kiadványok számának korlátok között tartása; a hasonló szereppel rendelkező, szintén a politikai lapokat terhelő hírlapbélyeg, illetve külön hirdetési adó; a forgalomba hozatallal egy időben vagy azt megelőzően a már elkészült nyomtatvány hatósági ellenőrzésre való benyújtása; nyomtatványok, sőt akár nyomólemezek és -formák hatósági lefoglalása; közigazgatósági hatóságok szankcionálási joga: megintés, időleges vagy végleges betiltás; bírósági ítélettel, de akár közigazgatási határozattal is kimondható postaforgalmi tilalom; a forgalmazás más típusú korlátozása: házaló kereskedelem tilalma, az egyes lapszámok árusításának külön hatósági engedélyhez kötése; a sajtó útján elkövethető büntetendő cselekményeknek és a büntethetőségnek az általános büntetőjogi szabályozástól eltérő külön szabályozása; sajtótartalmak bírósági megtorlása.

A modern állami sajtópolitika normáinak és intézményeinek a kialakítása a század közepét követő három évtizedben zajlott. Míg az 1850-es éveket elsősorban a sajtórendtartás elveinek érvényesítése mellett a represszív intézményrendszer kialakítása jellemezte, annak jelentősége az 1860-as évektől újra megerősödő liberális alkotmányos törekvésekkel párhuzamosan csökkent, eszköztárából jó néhány elem eltűnt az államok politikai gyakorlatából, hogy más elemek tartósan, akár napjainkig is velünk éljenek, ha jelentősen megváltozott normák szolgálatában is. A sajtószabadság mint politikai érték újra polgárjogot nyert a kormányzati programokban, s ezzel együtt megerősödött a propaganda funkció. Nem volt ez másképp az Osztrák Császárság, majd az Osztrák–Magyar Monarchia államában/államaiban sem. Ezt a folyamatot tekintjük át könyvünkben, mindenekelőtt Magyarországon példáján.

Az 1848–1849-es forradalmi mozgalmak katonai erővel történt elfojtása után az új ifjú uralkodó és tanácsadói megfelelőnek látták a történeti szituációt arra, hogy a dinasztia újra nekiveselkedjen a feladatnak, hogy a heterogén,

sokféle történeti tradíciókkal és sokszínű adottságokkal rendelkező országok és tartományok tarka kavalkádjából egységes, centralizált államot kovácsoljanak össze. A birodalmi centralizmus jegyében egységes kormányzati elveket kívántak érvényesíteni a birodalom minden pontján. A neoabszolút kormányzati rendszer kudarca azután a birodalmi egységet is megrendítette. Az 1860. októberi diploma kiadásával Magyarország ismét korlátozott autonómiához jutott, ami a sajtópolitikát illetően is önálló teret nyitott. Ennek ellenére természetesen a birodalmi központban formálódó politikai irányelvek hatása érvényesült Magyarországon is. Ezért vizsgálatainkat párhuzamosan folytattuk Magyarországra és a birodalmi központra vonatkozóan, bár elsődleges vizsgálódási terepünk Magyarország, ami alkalmat nyújt a hasonlóságok mellett a különbségek markánsabb kontúrokkal való érzékelésére. 1867 után az államszövetség két felének politikai folyamatai a korábbiaknál erőteljesebben szétváltak, ezt érzékelve, bár kitekintünk a ciszlajtán kormányzati praxisra is, a súlypontot ezen időszakot illetően egyértelműen a magyarországi színtérre helyeztük.

Bármennyire rövidnek is tűnhet az általunk kijelölt vizsgálati periódus a maga másfél évtizedével, mint látni fogjuk, politikai tekintetben igen változatos az, s a Habsburg Monarchia és benne Magyarország 19. századi történetét alapvetően meghatározó események sora jellemezte. Az 1860 és 1875 közötti időszak politikai kurzusváltásokban meglehetősen gazdag időszak: 1860 októberében I. Ferenc József szakított a korlátlan uralkodói abszolutizmus kormányzati rendszerével, s az említett októberi diploma kibocsátásával korlátozott alkotmányos törvényhozást irányzott elő, magyar konzervatív politikusok kezdeményezte konzervatív–föderalista intézményreformok kíséretében. 1861 februárjában azonban a megelőző év végén kinevezett Schmerling államminiszter kezdeményezésére az úgynevezett februári pá tens nyomán az alkotmányos centralizáció eszméje jegyében kezdtek meg működésüket a birodalom nyugati tartományaiban és a birodalmi központban az októberi diploma által kijelölt korlátok között az alkotmányos alapintézmények, mindenekelőtt a törvényhozó jogkörrel rendelkező birodalmi tanács és a tartomány- és országgyűlések. Magyarországon viszont az októberi diploma és a februári pá tens határozott visszautasítása után az 1861. évi országgyűlést Ferenc József feloszlatta, 1861 novemberében rendeleti kormányzást vezetett be, s kezdetét vette az ún. Schmerling-provizórium. 1865 nyaráig kellett várni Schmerling leváltására, ami ez alkalommal sem pusztán személycserét jelzett, hanem az alkotmányos birodalmi centralizáció politikájának uralkodói felülvizsgálatát. A távozása és az úgynevezett 1867. decemberi alkotmány elfogadása közötti átmeneti politikai kormányzat több te-

kintetben is sajátos arculattal rendelkezett. A decemberi alkotmány után egy rövid, egyéves intermezzo kivételével a liberális Alkotmánypárt kormánya követte az Osztrák–Magyar Monarchia ciszlajtán térfelén, egészen 1879-ig. Magyarországon is átmeneti periódusról beszélhetünk 1865 nyara és 1867 tavasza között, amikor a magyar konzervatívok kerültek 1860–1861 után újra kormányzati pozícióba. 1867 tavaszától a Deák-párti kormányokra várt a liberális magyar állami intézményrendszer megtervezése és felállítása, miközben a Deák-párt politikai ereje és kohéziója a stabil parlamenti többség ellenére is látványosan gyengült, hogy azután a Deák-párt és a korábbi ellenzék legerősebb csoportja, a balközép fúziója közel másfél évtizedre stabilizálja a kormányzati hatalmat. Ezen politikai kurzusváltások közepette kíséreljük meg először a sajtóirányítás alapelveinek változását nyomon követni, majd azt bemutatni, hogy az állami sajtópolitika különböző területein milyen változások történtek a vizsgált másfél évtized folyamán. Mivel, mint látni fogjuk, a sajtószabályozás és -irányítás jó néhány eleme vagy legalábbis jó néhány elemének gyökere az általunk vizsgált időszakot megelőző évtizedre nyúlt vissza, röviden vissza kell tekintenünk ezekre az évekre is. Mindenekelőtt Ferenc József személye garantálta a részbeni folytonosságot. A sajtóhoz való viszonyulása, a politikai sajtóval szembeni gyanakvása olyan tényező, amely ugyan lassan-lassan átalakuló formákban és intenzitásban, de meghatározó eleme maradt a sajtópolitikai döntéseknek. Mindezzel együtt sem tekintettük feladatunknak az 1850-es évtized viszonyainak szisztematikus feltárását és elemzését. A vizsgálati időszak kitzűzött vége (1875) a magyar politikatörténet szempontjait veszi figyelembe, az a ciszlajtán kormányzatra vonatkozóan semmiképpen sem tekinthető szakaszhatárnak, de úgy gondoljuk, az évtized második felében a sajtópolitika terén ott nem történtek olyan alapvető változások, amelyek szükségessé tették volna azon évek részletes bevonását a vizsgálatba, mindazonáltal a megfelelő pontokon vázlatosan ki-
térünk ezekre az évekre is.

A politikai kurzusváltás 1867-ben Magyarországon látszólag radikálisan átrendezte a terepet a sajtóviszonyok területén is. A provizórium támogatott sajtóorgánumai mind megszűntek, nem élték túl a nagy politikai fordulatot; a sajtóirányítás és felügyelet alapelvei átalakultak. Az új kormányzat zászlajára tűzte a sajtószabadság elvét, s igyekezett a sajtófelügyelet mechanizmusait új hangsúlyokkal kialakítani. Az új viszonyok közepette kellett folytatni a szakmát és megújulni. A kormányzat a jogfolytonosság elvét vallotta, de nem a közvetlenül megelőző időszakkal vállalt politikai folytonosságot, hanem 1848 örökségével. A jogi fikció az volt, hogy az utolsó törvényes állapothoz

térnek vissza. 1848 örökségének helyreállítása és folytatása persze a politikai programok szlogenjeként tartalmaz és tömegek számára értelmes és vonzó politikai üzenet volt, de a politikusok maguk is tudták, hogy nem lehet kiradírozni az 1849 és 1867 közötti közel két évtizedet Magyarország történetéből. Nem lehet ott folytatni, ahol a magyar függetlenség története 1849-ben megszakadt. Természetesen így volt ez a sajtópolitika területén is: a magyar kormánynak számot kellett vetnie azzal, mit tart használhatónak és átvehetőnek a megelőző rezsimok sajtópolitikai elveiből, de még inkább gyakorlatából, s mivel kell (vagy kellene) radikálisan szakítania. E könyv annak vizsgálata is, hogy milyen folytonosságok és megszakítottságok mutathatók ki a kormányzati sajtópolitikák elveiben és eszköztárában, az 1867-ben lezajlott politikai rendszerváltás mérlege e tekintetben hogyan vonható meg.

Kutatásaink forrásbázisát egyrészt a tárgyalt korszak bécsi központi szerveinek, illetve a magyarországi kormányzati szervek iratanyaga alkotja. Bécsben mindenekelőtt támaszkodhattunk az uralkodó számára készült miniszteri előterjesztésekre, de – bár az állag nagy általánosságban véve szinte hiánytalanul ránk maradt – jellemző, hogy a sajtófinanszírozást érintő akták jórészt olyan bizalmas akták közé tartoztak, melyeket minden bizonnyal már egykorúan kivettek az iratsorozatból, s más, külön iratcsoportba sorolták át, amely azonban nem vagy csak töredékesen maradt ránk. Emellett elsősorban két minisztérium aktái nyújthatnak sajtóügyekben fontos információkat a történészek számára: egyrészt az 1852-ben létrehozott Legfelső Rendőrhatalóság (1859-től rendőr-minisztérium) iratai, másrészt a belügyminisztériumé, azonban sajnos különösen az utóbbi csak nagyon töredékes formában ismert. A dualizmus kori központi közigazgatási szervek iratanyagának egy részét ugyanis 1924–1925-ben Bécsben az ún. Igazságügyi Palota padlásán kialakított raktárba szállították, amelyet azonban 1927-ben egy bírósági ítélet nyomán lezajlott tömegtüntetés során felgyújtottak, s a tűzvészben a levéltári források tekintélyes része megsemmisült. A tűz, majd az oltáshoz használt víz által tetemes mértékben rongált iratokat (körülbelül az eredeti állomány 25%-át) a levéltárosok alkalmanként oldalanként szétszóródva gyűjtötték össze, szárították, majd rekonstruálták. A belügyminisztérium iratanyagát különösen sújtotta ez, a rendőr-minisztériumot illetően kedvezőbb a helyzet. Nagyon hasznos forrásokat tartalmaz továbbá az 1860-as években az államminisztériumon belül működő, 1867-ben az ausztriai miniszterelnökség, illetve a közös külügyminisztérium kötelékébe került Sajtóiroda iratanyaga, amely ugyan csak 1864-től, de lényegében hiánytalanul rendelkezésre áll. Emellett hasznosíthattuk a bécsi központi minisztertanács üléseinek nyomtatásban is

megjelent jegyzőkönyveit. Az 1860-as évekbeli magyarországi kormányzati iratokat tekintve sokkal szerencsésebb helyzetben van az utókor történése, mivel mind a magyar udvari kancellária, mind pedig a helytartótanács elnöki iratai rendezett formában jórészt hiánytalanul rendelkezésre állnak. Már távolról sem mondható el ez a kiegyezést követő magyar kormány iratairól. A minisztertanácsi jegyzőkönyvek kutathatók, de bécsi párjukhoz viszonyítva nagyon szűkszavúak s kevésbé informatívak. A miniszterelnökség iratanyaga igen sok hasznos információt tartalmaz sajtóügyekben, köszönhetően annak, hogy a kormányzati sajtópolitika koordináló szerve a miniszterelnökség egyik osztályaként működött. Sajnos a belügyminisztérium iratai ezzel szemben csak nagyon hiányosan maradtak fenn, a hiányt csak részben pótolhatják ezen iratok iktató- és mutatókönyvei. A sajtóperek vonatkozásában még hasznos forrást jelenthetnének az igazságügy-minisztérium aktái, de azok teljes egészében megsemmisültek. A levéltári dokumentumok mellett természetesen elsősorban könyvünk másik „hőse”, maga a sajtó szolgáltatott számunkra forrásokat. Arra nem vállalkozhattunk, hogy a kutatott időszak egész spektrumában legalább a legfontosabb sajtótermékek teljes körét áttekintsük. Ezért arra törekedtünk, hogy szűrőpróbaszerűen a vizsgált időszaknak a politikai sajtóhoz sorolható különböző műfajú kiadványait (napilapok, élclapok), valamint a kormányzathoz fűződő viszony tekintetében különböző státusú lapokat (hivatalos, sugalmazott, kormánypárti szubvencionált, független ellenzéki) vonjunk be kutatásainkba. S természetesen nem feledkezhettünk meg magukról az újságírókról és szerkesztőkről sem, igyekeztünk fellelhető levelezésüket, esetleg naplójukat is hasznosítani, hogy ne csak a hivatali akták rideg sorainak segítségével tudjuk felvillantani a sajtó amúgy színes világát.

A magyar nyelvű levéltári forrásokat modernizált helyesírással, a német nyelvűeket saját fordításunkban közöljük. A német nyelvű kéziratok források nyelvét a jegyzetekben csak akkor tüntetjük fel, ha azokból idézünk.

Kutatásainkat a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal K 119 664. számú, „Államhatalom és politikai sajtó Magyarországon (1861–1875)” című kutatási programja keretében folytattuk Cieger András közreműködésével. Sokan sokféle tanáccsal és információval segítettek munkánkat, mindannyiuknak hálás szívvel köszönjük. Cieger András harmadik résztvevőként segítette kutatási programunkat, melynek keretében készült két elemzését esettanulmányként közöljük kötetünkben. Észrevételeit, javaslatait más tekintetben is hasznosíthattuk, s ezúttal is köszönjük. Köszönjük továbbá Hermann Róbertnek, hogy a kötet illusztrációinak összeállításához önzetlen segítséget nyújtott.

A journalistika története képekben.

Egy magyar „újságszerkesztő“ hajdan.

Egy vezércikkíró 1863-ban.

Modern újdondász egy nemzeti elcsúszási lapnál.

Egy jövődébeli lapszerkesztő —

és dolgozó társai.

Egy élelmes kiadónk által feltételezett legolcsóbb szerkesztő. Napi díja 70 ujkrájézárs s mindennap felmondás nélkül elbocsátható. —

Bibliográfia

Kéziratos források

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltár (MNL OL)

- D 46 Abszolutizmus kori Levéltár, K.k. Militär- und Civilgouvernement für Ungarn, Civil Section.
- D 50 Abszolutizmus kori levéltár, K.k. General-Gouvernement des Königreichs Ungarn: Zeitungs Ober-Redactions Behörde, 1856–1858.
- D 51 Abszolutizmus kori levéltár, Der bevollmächtigte kaiserliche Commis-sar für die Civilangelegenheiten in Ungarn Karl Freiherr von Geringer, elnöki iratok.
- D 77 Abszolutizmus kori levéltár, Szentiványi Vince pesti kerületi főbiztos iratai.
- D 122 Abszolutizmus kori levéltár, K. k. Statthaltereii Abteilung Buda, általános iratok.
- D 185 Abszolutizmus kori levéltár, Magyar királyi udvari kancellária, elnöki iratok.
- D 189 Abszolutizmus kori levéltár, Magyar királyi helytartótanács, elnöki titkos iratok.
- D 191 Abszolutizmus kori levéltár, Magyar királyi helytartótanács, elnöki iratok.
- D 212 Abszolutizmus kori levéltár, Magyar királyi helytartótanács, XXII. Könyv- és színművizsgálati osztály.
Filmtár 37155. Kónyi-Lónyay Papers.
- K 26 Miniszterelnökség Központilag iktatott és irattározott iratok.
- K 27 Magyar minisztertanácsi jegyzőkönyvek.
- K 148 IV. B. Belügyminisztérium, elnöki iratok, sajtóügyek.
- K 148 XIV. B. Belügyminisztérium, elnöki iratok, sajtórendészeti ügyek.
- K 467 A miniszterelnök félhivatalos levelezése, 2. csomó Lónyay Menyhért.
- K 467 A miniszterelnök félhivatalos levelezése, 3. csomó Szláv József.
- K 628 Ideiglenes Királyi Vegyes Bíróság, Nagyszombat, Általános iratok.

K 797 Sajtóbíróóság. Nagyszombat, 1867–1869.

P 4 Andrásy család levéltára, 592. tétel, 12. nagydoboz.

P 1873 Szentiványi család levéltára, Vegyes iratok, 12. tétel: Szentiványi család és családtagjaik vegyes iratainak gyűjteménye.

P 2256 Tarkovich József iratai.

MTA Könyvtár és Információs Központ Kézirattár (MTA KIK Kt)

Magyar Irodalmi Levelezés

Ms 5305/251. Lónyay Menyhért levele Deák Ferenchez, keltezés nélkül.

Ms 5306/4. Lónyay Menyhért: Jegyzetek. 1864. töredékek.

Ms 5309/13. „Számadás a magyar királyi ministerelnökség rendelkezési aljáról 1872-dik évről”.

Ms 5312/25-30. Sajtótörvény-tervezetek.

Országos Széchényi Könyvtár, Kézirattár Levelestár. (OSZK Kt)

Analekta 3118. Komócsy József szerződése Tarkovich Józseffel.

Fond IV. (Falk Miksa).

Fond IX. (Szilágyi Sándor).

Fond 94. (Horvát Boldizsár).

Quart. Hung. 2421. Csengery Antal hagyatéka.

Österreichisches Staatsarchiv, Haus-, Hof- und Staatsarchiv (ÖStA HHStA)

Diplomatie und Außenpolitik, Ministerium des Äußern Presseleitung (MÄ PL).

Kabinettsarchiv, Kabinettskanzlei Geheimakten, Kt. 18: Denkschriften.

Kabinettsarchiv, Kabinettskanzlei Vorträge.

Kabinettsarchiv, Reichsrat Gremial.

Österreichisches Staatsarchiv, Allgemeines Verwaltungsarchiv (ÖStA AVA)

Inneres, Ministerium des Innern, Präsidiale.

Inneres, Ministerratspräsidium, Presseleitung.

Inneres, Polizei, Oberste Polizeibehörde (OPB).

Inneres, Polizei, Polizeiministerium Präsidium.

Nachlässe, Nachlass Bach Kt. 28. Pressewesen 1847–1851.

Petőfi Irodalmi Múzeum

V. 1372/4. Horvát Boldizsár levele Tóth Lőrínchez, Karlsbad, 1869. aug. 17.

Nyomtatott források

- 1847/48-ik évi országgyűlési Törvény-czikkék
1847/8-ik évi országgyűlési Törvényczikkék. Országgyűlési iratok kiadó-hivatala, Pozsony, 1848.
- A magyar kir. miniszterelnökség, 1889.
A magyar kir. miniszterelnökség. Magyar Salon, 1899. 10. köt. 351–354.
- ÁBRÁNYI 1912
Ábrányi Kornél: *Berczik Árpád mint sajtófőnök.* Pesti Napló, 63. évf. 63. sz. 1912. márc. 14. 1–2.
- ANDRÁSSY 1869
Gróf Andrássy Gyula miniszterelnök választói előtt tartott beszéde. Ráth Mór, Pest, 1869.
- ASBÓTH 1876a
Asbóth János: *A fiatal irodalomból.* In: *Uő: Irodalmi és politikai arcképek.* Légrády, Budapest, 1876. 77–120.
- ASBÓTH 1876b
Asbóth János: *Gróf Andrássy Gyula.* In: *Uő: Irodalmi és politikai arcképek.* Légrády, Budapest, 1876. 203–254.
- BERCZIK 1912
Berczik Árpád: *Emlékezések.* Vasárnapi Ujság, 59. évf. 7. sz. 1912. febr. 18. 123–124.
- BERCZIK 1933
Berczik Árpád: *Berczik Árpád.* Szerzői kiadás, Budapest, 1933.
- BETTELHEIM 1921
Bettelheim, Anton: *Literarische Kundschafter Metternichs.* In: *Uő: Wiener Biographengänge.* Christoph Reißer's Söhne, Wien–Leipzig, 1921.
- BIRODALMI KORMÁNYLAP 1851
Az ausztriai birodalmat illető közönséges birodalmi törvény- és kormánylap, 1851. Kaiserlich-königliche Hof- und Staatsdruckerei, Wien, 1851.
- BIRODALMI KORMÁNYLAP 1852
Az ausztriai birodalmat illető közönséges birodalmi törvény- és kormánylap, 1852. Kaiserlich-königliche Hof- und Staatsdruckerei, Wien, 1852.
- BUSA 1996
Busa Margit: *Magyar sajtóbiográfia, 1850–1867.* 2. köt. OSZK, Budapest, 1996.
- FALK 1903
Falk Miksa: *Elkésett tárczalevelek.* In: *Uő: Kor- és jellemrajzok.* S. a. r. Falk Ernő. Révai, Budapest, 1903. 177–214.

- FÖLDES 1899 Földes Béla: *A bűnügy statisztikája. Sociologia tanulmányok*. Eggenberger, Budapest, 1899.
- GROß 1903 Groß, Karl: *Die Wandlungen der äußeren Form der Wiener Zeitung*. In: Zur Geschichte der kaiserlichen Wiener Zeitung. 8. August 1703. Selbstverlag und Druck der kaiserlichen Wiener Zeitung, Wien, 1903. 248–252.
- HALÁSZ 1911 Halász Imre: *Egy letűnt nemzedék. Emlékezések a magyar állam kialakulásának újabb korszakából*. Nyugat, Budapest, 1911.
- HANDBUCH 2002 *Handbuch österreichischer Autorinnen und Autoren jüdischer Herkunft 18. bis 20. Jahrhundert*. Bd. 2. Österreichische Nationalbibliothek – Saur, Wien–München, 2002.
- HELFFERT 1903 Helfert, Joseph Alexander, Freiherr von: *Die Wiener Zeitung im Jahre 1848*. In: Zur Geschichte der kaiserlichen Wiener Zeitung. 8. August 1703. Selbstverlag und Druck der kaiserlichen Wiener Zeitung, Wien, 1903. 123–139
- HOLZE 1903 Holze, Rudolf: *Die Oesterreichische Wochenschrift*. In: Zur Geschichte der kaiserlichen Wiener Zeitung. 8. August 1703. Selbstverlag und Druck der kaiserlichen Wiener Zeitung, Wien, 1903. 236–247.
- IROMÁNYOK
1865–1868. II. *Az 1865. december 10-dikére hirdetett országgyűlés képviselőházának irományai*. 2. köt. Emich Gusztáv, Pest, 1867.
- IROMÁNYOK
1869–1872. I. *Az 1869-ik évi ápril hó 20-dikára hirdetett országgyűlés képviselőházának irományai*. 1. köt. Deutsch-féle Könyvnyomda, Pest, 1869.
- IROMÁNYOK
1869–1872. XI. *Az 1869-dik évi ápril hó 20-dikára hirdetett országgyűlés képviselőházának irományai*. 11. köt. Deutsch Testvérek, Pest, 1872.
- JÓKAI 1912 Jókai Mór: *A sajtó és a censura Magyarországon*. In: Jókai Mór hátrahagyott művei. Emlékeimből. 4. köt. Révai Testvérek, Budapest, 1912. 48–86.
- JÓKAI é. n. Jókai Mór: *Gróf Zichy Nándor és A Hon (1896)*. In: Jókai Mór: A történelmi tarokkparti (Más hátrahagyott írásokkal). Unikornis, Budapest, é. n. 116–127.

- KECSKEMÉTHY 1863 Kecskeméthy Aurél: *Az ujságíró. Monolog.* Koszorú, 1. évf. 2. félév 15. sz. 1863. okt. 11. 351–352.
- KECSKEMÉTHY 1909 *Kecskeméthy Aurél naplója 1851–1878.* S. a. r. Rózsa Miklós. Franklin, Budapest, 1909.
- KEMÉNY 2007 *Kemény Zsigmond levelezése.* S. a. r. Pintér Borbála. Balassi–ELTE, Budapest, 2007.
- KEMÉNY G. 1952 *Iratok a nemzetiségi kérdés történetéhez Magyarországon a dualizmus korában, 1867–1892.* Szerk. Kemény G. Gábor. 1. köt. Tankönyvkiadó, Budapest, 1952.
- KEMPELEN 1914 Kempelen Béla: *Magyar nemesi családok.* 8. köt. Grill, Budapest, 1914.
- KERTBENY 1864 Kertbeny, K. M.: *Die Ungarn im Auslande. I. Namensliste ungarischer Emigration seit 1849. 2000 Nummern mit biografischem Signalement.* Kiessling und Comp., Brüssel–Leipzig, 1864.
- KN 1861. I. *Az 1861-ik év April 2-án Pesten egybegyűlt országgyűlés képviselőházának naplója.* Szerk. Hajnik Károly. 1. köt. Landerer és Heckenast, Pest, 1861.
- KN 1865–1868. II. *Az 1865. december 10-dikére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.* Szerk. Greguss Ágost. 2. köt. Emich Gusztáv, Pest, 1867.
- KN 1865–1868. III. *Az 1865-dik évi december 10-dikére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.* Szerk. Greguss Ágost. 3. köt. Emich Gusztáv, Pest, 1867.
- KN 1865–1868. V. *Az 1865-dik évi december 10-dikére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.* Szerk. Greguss Ágost. 5. köt. Emich Gusztáv, Pest, 1868.
- KN 1865–1868. VII. *Az 1865-dik évi december 10-dikére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.* Szerk. Greguss Ágost. 7. köt. Emich Gusztáv, Pest, 1868.
- KN 1865–1868. VIII. *Az 1865-dik évi december 10-dikére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.* Szerk. Greguss Ágost. 8. köt. Athenaeum, Pest, 1868.
- KN 1865–1868. IX. *Az 1865-dik évi december 10-dikére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.* Szerk. Greguss Ágost. 9. köt. Athenaeum, Pest, 1868.

- KN 1865–1868. XI. *Az 1865-dik évi deczember 10-dikére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.* Szerk. Greguss Ágost. 11. köt. Athenaeum, Pest, 1868.
- KN 1869–1872. I. *Az 1869-ik évi april 20-dikára hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.* Szerk. Greguss Ágost. 1. köt. Légrády, Pest, 1869.
- KN 1869–1872. II. *Az 1869-dik évi april 20-dikára hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.* Szerk. Greguss Ágost. 2. köt. Légrády, Pest, 1869.
- KN 1869–1872. IV. *Az 1869-dik évi april 20-dikára hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.* Szerk. Greguss Ágost. 4. köt. Légrády, Pest, 1870.
- KN 1869–1872. V. *Az 1869-dik évi april 20-dikára hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.* Szerk. Greguss Ágost. 5. köt. Légrády, Pest, 1870.
- KN 1869–1872. VI. *Az 1869-ik évi april hó 20-dikára hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.* 6. Szerk. Greguss Ágost – Nagy Iván. 6. köt. Légrády, Pest, 1870.
- KN 1869–1872. VII. *Az 1869-dik évi april 20-dikára hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.* Szerk. Nagy Iván. 7. köt. Légrády, Pest, 1870.
- KN 1869–1872. VIII. *Az 1869-dik évi april 20-dikára hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.* Szerk. Nagy Iván. 8. köt. Légrády, Pest, 1870.
- KN 1869–1872. XI. *Az 1869-dik évi april hó 20-dikára hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.* Szerk. Nagy Iván. 11. köt. Légrády, Pest, 1871.
- KN 1869–1872. XII. *Az 1869-dik évi april 20-dikára hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.* Szerk. Nagy Iván. 12. köt. Légrády, Pest, 1871.
- KN 1869–1872. XIV. *Az 1869-dik évi april 20-dikára hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.* Szerk. Nagy Iván. 14. köt. Légrády, Pest, 1871.
- KN 1869–1872. XVI. *Az 1869-ik évi april 20-dikára hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.* Szerk. Nagy Iván. 16. köt. Légrády, Pest, 1871.

- KN 1869–1872. XVIII. *Az 1869-dik évi april 20-dikára hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.* Szerk. Nagy Iván. 18. köt. Légrády, Pest, 1871.
- KN 1869–1872. XX. *Az 1869-dik évi april 20-dikára hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.* Szerk. Nagy Iván. 20. köt. Légrády, Pest, 1872.
- KN 1869–1872. XXIV. *Az 1869-dik évi april 20-dikára hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.* Szerk. Nagy Iván. 24. köt. Légrády, Pest, 1872.
- KN 1872–1875. I. *Az 1872. évi september 1-jére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.* Szerk. Nagy Iván. 1. köt. Magyar Királyi Államnyomda, Buda, 1872.
- KN 1872–1875. II. *Az 1872. évi september 1-jére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.* Szerk. Nagy Iván. 2. köt. Magyar Királyi Államnyomda, Buda, 1872.
- KN 1872–1875. IV. *Az 1872. évi september 1-jére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.* Szerk. Nagy Iván. 4. köt. Magyar Királyi Államnyomda, Buda, 1873.
- KN 1872–1875. VI. *Az 1872-ik évi september 1-re hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.* Szerk. Nagy Iván. 6. köt. Magyar Királyi Államnyomda, Buda, 1873.
- KN 1872–1875. IX. *Az 1872-ik évi september 1-re hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.* Szerk. Nagy Iván. 9. köt. Magyar Királyi Államnyomda, Buda, 1874.
- KN 1872–1875. XI. *Az 1872. évi september 1-jére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.* Szerk. Nagy Iván. 11. köt. Magyar Királyi Államnyomda, Buda, 1874.
- KN 1872–1875. XII. *Az 1872. évi september 1-jére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.* Szerk. Nagy Iván. 12. köt. Magyar Királyi Államnyomda, Buda, 1874.
- KN 1872–1875. XIII. *Az 1872. évi september 1-jére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.* Szerk. Nagy Iván. 13. köt. Magyar Királyi Államnyomda, Buda, 1874.
- KN 1872–1875. XV. *Az 1872. évi september 1-jére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.* Szerk. Nagy Iván. 15. köt. Magyar Királyi Államnyomda, Buda, 1875.

- KN 1872–1875. XVII. *Az 1872. évi szeptember 1-jére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.* Szerk. Nagy Iván. 17. köt. Magyar Királyi Államnyomda, Buda, 1875.
- KN 1875–1878. II. *Az 1875. évi augusztus hó 28-ra hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója.* Szerk. Nagy Iván. 2. köt. Schlesinger és Wohlauser, Budapest, 1876.
- KONEK 1875 Konek Sándor: *Ujabb adataink Magyarország bűnvádi statistikájából.* Értekezések a társadalmi tudományok köréből. 3. köt. 4. sz. Szerk. Fraknói Vilmos. A M. Tud. Akadémia Könyvkiadó-hivatala, 1875. 3–55.
- KONEK 1880 Konek Sándor: *Öt év Magyarország bűnvádi statisztikájából.* Értekezések a társadalmi tudományok köréből. 5. köt. 8. sz. Szerk. Pesty Frigyes. A M. Tud. Akadémia Könyvkiadó-hivatala, 1880. 3–65.
- KORMÁNYLAP 1858 *Magyarországot illető Országos Kormánylap,* 1858. Császári királyi pesti egyetemi nyomda, Buda, 1858.
- [LIENBACHER] 1861 [Lienbacher, Georg]: *Die Pressfreiheit und die Regierungsvorlage eines neuen Pressgesetzes für Oesterreich.* Manz, Wien, 1861.
- LIENBACHER 1863 Lienbacher, Georg: *Historisch-generische Erläuterungen des österreichischen Pressgesetzes und des Gesetzes und über das Strafverfahren in Presssachen vom 17. Dezember 1862 sowie der Amts-Instruction zu beiden Gesetzen.* Wilhelm Braumüller, Wien, 1863.
- LISZT 1878 Liszt, Franz von: *Lehrbuch des österreichischen Pressrechts.* Druck und Verlag von Breitkopf und Härtel, Leipzig, 1878.
- LÖBL 1903 Löbl, Emil Dr.: *Die Entwicklung der journalistischen Technik der Wiener Zeitung.* In: *Zur Geschichte der kaiserlichen Wiener Zeitung.* 8. August 1703. 1903. Selbstverlag und Druck der kaiserlichen Wiener Zeitung, Wien, 1903. 45–66.
- [LUDASI] 1864 [Ludasi, Mór]: *Drei Jahre Verfassungsstreit. Beiträge zur jüngsten Geschichte Oesterreichs.* Von einem Ungar. Brockhaus, Leipzig, 1864.

- MADARÁSZ 1883 Madarász József: *Emlékirataim*. Franklin, Budapest, 1883.
- MAGYAR TÖRVÉNYTÁR 1899 *Magyar törvénytár 1000–1526. évi törvényczikkek*. Kiadja Dr. Márkus Dezső. Franklin-Társulat, Budapest, 1899.
- MAGYAR TÖRVÉNYTÁR 1896 *Magyar Törvénytár 1836–1868. évi törvényczikkek*. Kiadja: Dr. Márkus Dezső. Franklin, Budapest, 1896.
- MAGYAR TÖRVÉNYTÁR 1897 *Magyar törvénytár. Werbőczy István Hármaskönyve*. Kiadja Dr. Márkus Dezső. Franklin, Budapest, 1897.
- MÁLYUSZNÉ CSÁSZÁR 1985 Mályuszné Császár Edit (szerk.). *Megbíráltak és bíráltók. A cenzúrahivatal aktáiból, 1780–1867*. Gondolat, Budapest, 1985.
- MAYR 1931 *Das Tagebuch des Polizeiministers Kempen von 1848 bis 1859*. Hrsg. von Josef Karl von Mayr. Österreichischer Bundesverlag, Wien–Leipzig, 1931.
- MIRCSE 1877 *Közlemények a velencei állami levéltárból*. Közzéteszi Mircse János. In: *Magyar Történelmi Tár*, XXII. MTA, Budapest, 1877. 1–44.
- NAGY 1862 Nagy Iván: *Magyarország családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal*. 9. köt. Ráth Mór, Pest, 1862.
- ÖBL II. *Österreichisches Biographisches Lexikon*. Bd. 2. Österreichische Akademie der Wissenschaften, Wien, 1959.
- PAÁL 2017 Paál Vince (szerk.): *Magyar sajtójogi szabályok annotált gyűjteménye 1848–1989*. k. n., Budapest, 2017. https://nmhh.hu/dokumentum/202796/Magyar_Sajtjogi_Szablyok_18481989.pdf (utolsó letöltés: 2020. január 20.).
- PALLAS XIV. *A Pallas nagy lexikona*. 14. köt. Pallas, Budapest, 1897.
- PÁLMÁNY 2002 *Az 1848–1849. évi első népképviseleti országgyűlés történeti almanachja*. Szerk. Pálmány Béla. Magyar Országgyűlés, Budapest, 2002.
- PERLAKY 1861 Perlaky Mihály: *A sajtószabadság lényege és szüksége, mely a magyar országgyűlés figyelmébe ajánlatatik*. Gámán, Kolozsvár, 1861.

- [POLLAK] 1894 [Pollak, Heinrich]: *Dreissig Jahre aus dem Leben eines Journalisten. Erinnerungen und Aufzeichnungen von ...*. Bd. 1–3. Alfred Hölder, Wien, 1894., 1895., 1898. 1. kötet
- [POLLAK] 1895 [Pollak, Heinrich]: *Dreissig Jahre aus dem Leben eines Journalisten. Erinnerungen und Aufzeichnungen von ...*. Bd. 1–3. Alfred Hölder, Wien, 1894., 1895., 1898. 2. kötet
- [POLLAK] 1898 [Pollak, Heinrich]: *Dreissig Jahre aus dem Leben eines Journalisten. Erinnerungen und Aufzeichnungen von ...*. Bd. 1–3. Alfred Hölder, Wien, 1894., 1895., 1898. 3. kötet
- PORZÓ 1892 Porzó [Ágai Adolf]: *Por és Hamu. Barátim s jó embe-reim emlékezete*. Athenaeum, Budapest, 1892.
- PRÉM 1904 Prém József: *Berczik Árpád*. Vasárnapi Ujság, 51. évf. 45. sz. 1904. nov. 6. 761–762.
- PROTOKOLLE II/1. *Die Protokolle des österreichischen Ministerrates 1848–1867. II. Abteilung: Das Ministerium Schwarzenberg*. Bd. 1. Bearbeitet und eingeleitet von Thomas Kletečka. öbv & hpt, Wien, 2002.
- PROTOKOLLE II/2. *Die Protokolle des österreichischen Ministerrates 1848–1867. II. Abteilung: Das Ministerium Schwarzenberg*. Bd. 2. Bearbeitet und eingeleitet von Thomas Kletečka und Anatol Schmied-Kowarzik, unter Mitarbeit von Andreas Gottsmann. öbv & hpt, Wien, 2005.
- PROTOKOLLE II/3. *Die Protokolle des österreichischen Ministerrates. 1848–1867. II. Abteilung: Das Ministerium Schwarzenberg*. Bd. 3. Bearbeitet und eingeleitet von Thomas Kletečka und Anatol Schmied-Kowarzik, unter Mitarbeit von Andreas Gottsmann. öbv & hpt, Wien, 2006.
- PROTOKOLLE II/4. *Die Protokolle des österreichischen Ministerrates. 1848–1867. II. Abteilung: Das Ministerium Schwarzenberg*. Bd. 4. Bearbeitet und eingeleitet von Thomas Kletečka unter Mitarbeit von Anatol Schmied-Kowarzik. Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 2011.

- PROTOKOLLE II/5. *Die Protokolle des österreichischen Ministerrates 1848–1867. II. Abteilung: Das Ministerium Schwarzenberg. Bd. 5. Bearbeitet und eingeleitet von Thomas Kletečka und Anatol Schmied-Kowarzik. Verlag der österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 2013.*
- PROTOKOLLE III/1. *Die Protokolle des österreichischen Ministerrates 1848–1867. III. Abteilung: Das Ministerium Buol-Schauenstein. Bd. 1. Bearbeitet von Waltraud Heindl. Mit einer Einleitung von Friedrich Engel-Janosi. Österreichischer Bundesverlag für Unterricht, Wissenschaft und Kunst, Wien, 1975.*
- PROTOKOLLE III/2. *Die Protokolle des österreichischen Ministerrates 1848–1867. III. Abteilung: Das Ministerium Buol-Schauenstein. Bd. 2. Bearbeitet von Waltraud Heindl. Mit einem Vorwort von Gerald Stourzh. Österreichischer Bundesverlag, Wien, 1979.*
- PROTOKOLLE III/3. *Die Protokolle des österreichischen Ministerrates 1848–1867. III. Abteilung: Das Ministerium Buol-Schauenstein. Bd. 3. Bearbeitet von Waltraud Heindl. Mit einem Vorwort von Gerald Stourzh. Österreichischer Bundesverlag, Wien, 1984.*
- PROTOKOLLE III/4. *Die Protokolle des österreichischen Ministerrates 1848–1867. III. Abteilung: Das Ministerium Buol-Schauenstein. Bd. 4. Bearbeitet von Waltraud Heindl. Mit einem Vorwort von Helmut Rumpler. Österreichischer Bundesverlag, Wien, 1987.*
- PROTOKOLLE III/6. *Die Protokolle des österreichischen Ministerrates 1848–1867. III. Abteilung: Das Ministerium Buol-Schauenstein. Bd. 6. Bearbeitet und eingeleitet von Stefan Malfèr. Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 2014.*
- PROTOKOLLE III/7. *Die Protokolle des österreichischen Ministerrates. 1848–1867. III. Abteilung: Das Ministerium Buol-Schauenstein. Bd. 7. Bearbeitet und eingeleitet von Stefan Malfèr. Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 2015.*

- PROTOKOLLE IV/1. *Die Protokolle des österreichischen Ministerrates 1848–1867. IV. Abteilung: Das Ministerium Rechberg.* Bd. 1. Bearbeitet und eingeleitet von Stefan Malfèr. öbv & hpt, Wien, 2003.
- PROTOKOLLE IV/2. *Die Protokolle des österreichischen Ministerrates 1848–1867. IV. Abteilung: Das Ministerium Rechberg.* Bd. 2. Bearbeitet und eingeleitet von Stefan Malfèr. öbv, Wien, 2007.
- PROTOKOLLE IV/3. *Die Protokolle des österreichischen Ministerrates 1848–1867. IV. Abteilung: Das Ministerium Rechberg.* Bd. 3. Bearbeitet und eingeleitet von Stefan Malfèr. Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 2009.
- PROTOKOLLE V/1. *Die Protokolle des österreichischen Ministerrates 1848–1867. V. Abteilung: Die Ministerien Erzherzog Rainer und Mensdorff.* Bd. 1. Bearbeitet von Horst Brettner-Messler. Mit einer Einleitung von Friedrich Engel-Janosi. Österreichischer Bundesverlag für Unterricht, Wissenschaft und Kunst, Wien, 1977.
- PROTOKOLLE V/2. *Die Protokolle des österreichischen Ministerrates 1848–1867. V. Abteilung: Die Ministerien Erzherzog Rainer und Mensdorff.* Bd. 2. Bearbeitet von Stefan Malfèr. Mit einem Vorwort von Gerald Stourzh. Österreichischer Bundesverlag, Wien, 1981.
- PROTOKOLLE V/3. *Die Protokolle des österreichischen Ministerrates 1848–1867. V. Abteilung: Die Ministerien Erzherzog Rainer und Mensdorff.* Bd. 3. Bearbeitet von Stefan Malfèr. Mit einem Vorwort von Helmut Rumpler. Österreichischer Bundesverlag, Wien, 1985.
- PROTOKOLLE V/4. *Die Protokolle des österreichischen Ministerrates 1848–1867. V. Abteilung: Die Ministerien Erzherzog Rainer und Mensdorff.* Bd. 4. Bearbeitet von Horst Brettner-Messler und Klaus Koch. Mit einem Vorwort von Helmut Rumpler. Österreichischer Bundesverlag, Wien, 1986.
- PROTOKOLLE V/5. *Die Protokolle des österreichischen Ministerrates 1848–1867. V. Abteilung: Die Ministerien Erzherzog Rainer und Mensdorff.* Bd. 5. Bearbeitet von Stefan

- Malfèr. Mit einem Vorwort von Helmut Rumpler. Österreichischer Bundesverlag, Wien, 1989.
- PROTOKOLLE V/6. *Die Protokolle des österreichischen Ministerrates 1848–1867. V. Abteilung: Die Ministerien Erzherzog Rainer und Mensdorff.* Bd. 6. Bearbeitet von Thomas Kletečka und Klaus Koch. Mit einem Vorwort von Helmut Rumpler. Österreichischer Bundesverlag, Wien, 1989.
- PROTOKOLLE V/7. *Die Protokolle des österreichischen Ministerrates 1848–1867. V. Abteilung: Die Ministerien Erzherzog Rainer und Mensdorff.* Bd. 7. Bearbeitet von Thomas Kletečka und Klaus Koch. Mit einem Vorwort von Helmut Rumpler. Österreichischer Bundesverlag, Wien, 1992.
- PROTOKOLLE V/8. *Die Protokolle des österreichischen Ministerrates 1848–1867. V. Abteilung: Die Ministerien Erzherzog Rainer und Mensdorff.* Bd. 8. Bearbeitet und eingeleitet von Stefan Malfèr. ÖBV Pädagogischer Verlag, Wien, 1994.
- PROTOKOLLE VI/1. *Die Protokolle des österreichischen Ministerrates 1848–1867. VI. Abteilung: Das Ministerium Belcredi.* Bd. 1. Bearbeitet von Horst Brettner-Messler. Mit einer Einleitung von Friedrich Engel-Janosi. Österreichischer Bundesverlag für Unterricht, Wissenschaft und Kunst, Wien, 1971.
- PROTOKOLLE VI/2. *Die Protokolle des österreichischen Ministerrates 1848–1867. VI. Abteilung: Das Ministerium Belcredi.* Bd. 2. Bearbeitet von Horst Brettner-Messler. Mit einer Einleitung von Friedrich Engel-Janosi. Österreichischer Bundesverlag für Unterricht, Wissenschaft und Kunst, Wien, 1973.
- PRZIBRAM 1910 Przibram, Ludwig, Ritter von: *Erinnerungen eines alten Oesterreichers.* Bd. 1. Deutsche Verlags-Anstalt, Stuttgart–Leipzig, 1910.
- RÁKOSI é. n. Rákosi Jenő: *Emlékezések.* 1. köt. Franklin, Budapest, é. n.

- RÁTH 1861 Ráth György: *Az országbirói értekezés a törvénykezés tárgyában*. 1. köt. Landerer és Heckenast, Pest, 1861.
- RGBL 1849 Allgemeines Reichs-Gesetz- und Regierungsblatt für das Kaiserthum Österreich, Jahrgang 1849. Kaiserlich-Königliche Hof- und Staatsdruckerei, Wien, 1849.
- RGBL 1851 Allgemeines Reichs-Gesetz- und Regierungsblatt für das Kaiserthum Österreich, Jahrgang 1851. Kaiserlich-Königliche Hof- und Staatsdruckerei, Wien, 1851.
- RGBL 1852 Allgemeines Reichs-Gesetz- und Regierungsblatt für das Kaiserthum Oesterreich. Jahrgang 1852. Kaiserlich-Königliche Hof- und Staatsdruckerei, Wien, 1852.
- RGBL 1863 Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Oesterreich, Jg. 1863. Kaiserlich-Königliche Hof- und Staatsdruckerei, Wien, 1863.
- RGBL 1867 Reichs-Gesetz-Blatt für Kaiserthum Österreich, Jg. 1867. Kaiserlich-Königliche Hof- und Staatsdruckerei, Wien, 1867.
- RGBL 1868 Reichs-Gesetz-Blatt für Kaiserthum Österreich, Jg. 1868. Kaiserlich-Königliche Hof- und Staatsdruckerei, Wien, 1868.
- RGBL 1869 Reichs-Gesetz-Blatt für Kaiserthum Österreich, Jg. 1869. Kaiserlich-Königliche Hof- und Staatsdruckerei, Wien, 1869.
- RGBL 1899 Reichsgesetzblatt für die im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder, Jg. 1899. Kaiserlich-Königliche Hof- und Staatsdruckerei, Wien, 1899.
- SAJTÓ-SZABÁLYOK
1865 *A Magyarországon jelenleg érvényben álló Sajtó-szabályok gyűjteményének a főméltóságu magyar királyi udvari kancellária külön engedélyével szerkesztett és értelmező jegyzetekkel ellátott hiteles kiadása*. Holzhausen Adolf, Bécs, 1865.

- SZANA 1892 Szana Tamás: *Tóth Kálmán (1831-1883)*. In: Uő: Örök emlékek. (Szépirodalmi könyvtár II.9.) Deutsch és Társa, Budapest, 1892. 24–48.
- SZÉKELY 1980 *A Központi Államigazgatás tisztségviselői a dualizmus korában*. 2. rész. Kézirat. Összeállította Székely Vera. Magyar Országos Levéltár, Budapest, 1980.
- SZINNYEI I–XIV. Szinnyei József: *Magyar írók élete és munkái*. 1–14. köt. Hornyánszky Viktor, Budapest, 1891–1914.
- SZŐGYÉNY 1918 *Idősb Szőgyény-Marich László országbíró emlékirata*. Kiadja fia. 3. köt. Hornyánszky, Budapest, 1918.
- TIDRENCZEL 1986 Tidrenczel Sándor: *Böszörményi László (a „Kis-Kosuth”)*. Krúdy Gyula Könyvtár, Nagykálló, 1986.
- VAJDA 1982 *Vajda János összes művei*. 10. köt.: *Vajda János levelezése*. S. a. r. Boros Dezső. Akadémia, Budapest, 1982.
- VERHANDLUNGEN 1860 *Verhandlungen des österreichischen verstärkten Reichsrathes 1860. Nach den stenographischen Berichten*. Bd. 1. Friedrich Manz, Wien, 1860.
- WEILEN 1903 Weilen, Alexander von: *Die Kritik des Schauspiels in der Wiener Zeitung*. In: *Zur Geschichte der kaiserlichen Wiener Zeitung*. 8. August 1703. Selbstverlag und Druck der kaiserlichen Wiener Zeitung, Wien, 1903. 141–175.
- WINCKLER 1875 Winckler, Johann: *Die periodische Presse Oesterreichs. Eine historisch-statistische Studie*. Leopold Sommer & Comp., Wien, 1875.
- ZENKER 1903 Zenker, Ernst Victor: *Die Geschichte der Wiener Zeitung in ihrem Verhältnisse zur Staatsverwaltung auf Grund archivalischer Forschungen dargestellt*. In: *Zur Geschichte der kaiserlichen Wiener Zeitung*. 8. August 1703. 1903. Selbstverlag und Druck der kaiserlichen Wiener Zeitung, Wien, 1903. 1–44.
- ZSEDÉNYI 1851 Zsedényi, Eduard von: *Die Verantwortlichkeit des Ministeriums und Ungarns Zustände*. Jasper, Hügel & Manz, Wien, 1851.

Sajtóforrások

1848	Ludas Matyi
A Hon	Magyarország és a Nagyvilág
A Nép Szava	Magyar Sajtó
Amtsblatt zur Wiener Zeitung	Magyar Ujság
Az Üstökös	Magyar Világ
Bolond Miska	Magyarország
Borsszem Jankó	Pester Bote
Budapesti Hirlap	Pester Lloyd
Budapesti Közlöny	Pesti Napló
Budapesti Szemle	Sürgöny
Figaro	Székely Hirlap
Hirmondó	Vasárnapi Ujság
Koszorú	

Szakirodalom

ANGYAL 1925	Angyal Dávid: <i>A magyar hírlapirodalom 1849–1860.</i> In: Falk Miksa és Kecskeméthy Aurél elkobzott levelezése. Kiad. Angyal Dávid. Pesti Lloyd Társulat – Magyar Történelmi Társulat, Budapest, 1925.
BALLABÁS–PAP–PÁL 2020	Ballabás Dániel – Pap József – Pál Judit (szerk.): <i>Képviselők és főrendek a dualizmus kori Magyarországon</i> 2. köt.: Az országgyűlés tagjainak archontológiája. Líceum, Eger, 2020.
BALOGH 2007	Balogh János Mátyás: <i>Napilapok és pénzintézetek kapcsolata a dualizmus korában. A Gutenberg Hírlapkiadó Társaság. Médiakutató, 8. évf. (2007) 2. sz. 73–92.</i>
BÁNKINÉ MOLNÁR 1995	Bánkiné Molnár Erzsébet: <i>A Jászkun Kerület igazgatása, 1745–1876.</i> A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok közleményei 51. Szolnok Megyei Múzeumok Igazgatósága, Szolnok, 1995.

- BELLÉR 1981 Bellér Judit: *A kormánypárti sajtó támogatásának formái a századfordulón*. Magyar Könyvszemle, 97. évf. (1981) 4. sz. 276–298.
- BÉNYEI 1994 Béneyei Miklós: *Reformkori országgyűlések a sajtószabadságról*. Stúdium, Debrecen, 1994.
- BÉNYEI 2008 Béneyei Miklós: *Kiegészítés és sajtószabadság. Eötvös József kiadatlan beszédanyagának a mentelmi jog parlamenti vitájához*. Könyv és Könyvtár, 30. évf. (2008) 148–180.
- BERZEVICZY [1932] Berzeviczy Albert: *Az absolutizmus kora Magyarországon*. 3. köt. Franklin Társulat, Budapest, é.n. [1932].
- BONA 2000 Bona Gábor: *Tábornokok és törzstisztek az 1848/49. évi szabadságharcban*. 3. jav. kiad. Heraldika, Budapest, 2000.
- BOTH 2009 Both Ödön: *Szemere Bertalan belügyminiszter sajtórendelete és a vezetése alatt álló minisztérium sajtóügyi tevékenysége 1848-ban*. In: Uő: *Reform és forradalom: egybegyűjtött írások Magyarország alkotmány- és jogtörténetéből: 1790–1849*. Kiad.: Ruzsoly József. Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2009. 133–159.
- BOTOS 1994 Botos János: *Fejezetek a M. kir. Belügyminisztérium történetéből. A dualizmus korszaka. A Magyar királyi Belügyminisztérium a dualizmus korában*. BM Kiadó, Budapest, 1994.
- BUZINKAY 1974 Buzinkay Géza: *A magyar irodalom és sajtó irányítása a Bach-korszakban (1849–1860)*. Magyar Könyvszemle, 90. évf. (1974) 3–4. sz. 269–293.
- BUZINKAY 1985a Buzinkay Géza: *A konzervatív ellenzéki lap átalakulása kormánylappá. A Magyar Hírlap és a Budapesti Hírlap*. In: Kosáry Domokos – Németh G. Béla (szerk.): *A magyar sajtó története II/1. köt. 1848–1867*. Akadémiai, Budapest, 1985. 318–345.
- BUZINKAY 1985b Buzinkay Géza: *Élclapok, 1867–1875*. In: Kosáry Domokos – Németh G. Béla (szerk.): *A magyar sajtó története. II/2. köt. 1867–1892*. Akadémiai, Budapest, 1985. 169–206.

- BUZINKAY [2008] Buzinkay Géza: *Magyar hírlaptörténet, 1848–1918*. Corvina, Budapest, é. n. [2008].
- BUZINKAY 2012 Buzinkay Géza: *Harc a sajtóreform körül, 1914*. In: Pusztai Bertalan (szerk.): *Médiumok, történetek, használatok – Ünnepi tanulmánykötet a 60 éves Szajbély Mihály tiszteletére*. Szegedi Tudományegyetem Kommunikáció- és Médiatudományi Tan-
szék, Szeged, 2012. 282–292.
- BUZINKAY 2016 Buzinkay Géza: *A magyar sajtó és újságírás története a kezdetektől a rendszerváltásig*. Wolters Kluwer, Budapest, 2016.
- CIEGER 2008 Cieger András: *Lónyay Menyhért, 1822–1884. Szerepek – programok – konfliktusok*. Századvég, Budapest, 2008.
- CIEGER 2009 Cieger András: „*Királyi demokrácia*”. *Szabadságjogok a magyar liberálisok reformterveiben 1867 után*. Aetas, 24. évf. (2009) 3. sz. 55–82.
- CIEGER 2015 Cieger András: *Arany János Hamletjének egy lehetséges politikatörténeti kontextusa*. In: Paraizs Júlia (szerk.): „*Eszedbe jussak*”. *Tanulmányok Arany János Hamlet-fordításáról*. Reciti, Budapest, 2015. 91–106.
- CIEGER 2018a Cieger András: *A kormányzati politika rejtett működése. A miniszterelnök bizalmas kiadásai 1872-ben*. *Történelmi Szemle*, 60. évf. (2018) 4. sz. 575–594.
- CIEGER 2018b Cieger András: *1867 szimbolikus világa. Tanulmányok a kiegyezés koráról*. MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2018.
- CSAPÓ 1999 Csapó Csaba: *A magyar királyi csendőrség története, 1881–1914*. Pro Pannonia, Pécs, 1999.
- CSÁSZTVAY 2017 Császtvay Tünde: *Aki nem dobott cukkedlit a katolikus papoknak. Toldy István politikai vallásháborúja a 19. század utolsó harmadában*. In: Uó: Erő – tér – erő. *Élet- és társadalomformáló kapcsolatok a 19. század utolsó harmadának irodalmi életében*. Ráció, Budapest, 2017. 303–343.
- CSEH 2015 Cseh Dániel: *A várospolitikai szereplői és konfliktusai (1867–1914)*. In: Pethő László (főszerk.): *Jászberény*

- története a reformkortól a harmincas évekig. Jász-
sági Évkönyv Alapítvány, Jászberény, 2015. 95–177.
- DEÁK é. n. Deák Ágnes: *Deák arcai* (Kézirat).
- DEÁK 2000 Deák Ágnes: „*Nemzeti egyenjogúsítás*”. *Kormányzati nemzetiségpolitika Magyarországon 1849–1860*. Osiris, Budapest, 2000.
- DEÁK 2004 Deák Ágnes: „*Ő csak Deák és nem Deákpárti*”. *Deák és pártja 1869 után*. In: Molnár András (szerk.): Zala követe, Pest képviselője. Deák Ferenc országgyűlési tevékenysége 1833–1873. (Zalai Gyűjtemény 59.) Zala Megyei Levéltár, Zalaegerszeg, 2004. 261–321.
- DEÁK 2007 Deák Ágnes: *Ludasi Mór és a bécsi titkos rendőrség az 1860-as években*. *Történelmi Szemle*, 49. évf. (2007) 4. sz. CD melléklet (Ress Imre – Szabó Dániel [szerk.]: *A Lajtán innen és túl. Jenseits und diesseits der Leitha*. Elektronikus ünnepi tanulmányok Somogyi Éva 70. születésnapjára. Budapest, 2007. 119–136.
- DEÁK 2010 Deák Ágnes: *Egy értelmiségi rendőr-informátor identitása(i)*. In: Bódy Zsombor – Horváth Sándor – Valuch Tibor (szerk.): *Megtalálható-e a múlt?* Tanulmányok Gyáni Gábor 60. születésnapjára. Budapest, 2010. 166–180.
- DEÁK 2013 Deák Ágnes: „*A politika ne nyulj hozzám-virág volt*”. *Sajtószabályozás a Schmerling-provizórium időszakában*. *Századok*, 147. (2013) 3. sz. 625–654.
- DEÁK 2015a Deák Ágnes: „*Zsandáros és policzájós idők*”. *Államrendőrség Magyarországon 1849–1867*. Osiris, Budapest, 2015.
- DEÁK 2015b Deák Ágnes: *Egy vidéki újságíró megpróbáltatásai a Schmerling-provizórium idején*. In: Mayer László – Tilcsik György (szerk.): *Szorosadtól Rijekáig*. Tanulmányok Bősze Sándor emlékére. Magyar Levéltárosok Egyesülete – Megyei és Városi Levéltárak Vezetőinek Tanácsa, Budapest, 2015. 163–169.
- DEÁK 2017 Deák Ágnes: *Hivatali visszaélések nemzetiségi küzdelmek erőterében (Kövár vidéke, 1861–1863)*. *Történelmi Szemle*, 59. évf. (2017) 2. sz. 199–220.

- DEÁK 2018 Deák Ágnes: *Suttogások és hallgatások. Sajtó és sajtópolitika Magyarországon, 1861–1867*. Osiris, Budapest, 2018.
- DEÁK 2019a Deák Ágnes: *Kísérlet a hivatali nyelvhasználat szabályozására Magyarországon (1865)*. Történelmi Szemle, 61. évf. (2019) 4. sz. 681–701.
- DEÁK 2019b Deák Ágnes: *Konzervatív kiegyezési kísérlet 1863 tavaszán*. Századok, 153. évf. (2019) 5. sz. 1233–1268.
- DEBRECENI 1995 Debreceni Anikó: *Sajtó és politika a századfordulón. A Felvidék és az Ung lapok tükrében*. Honismeret, 23. évf. (1995) 4. sz. 75–82.
- DEMMEI 2009 Demmel József: *Az irodalom (szociális) hálója. Közelítések Vahot Imréhez*. Sic itur ad Astra, 59. évf. (2009) 253–268.
- DEMMEI 2021 Demmel József: *Szörnyeteg Felső-Magyarországon? Grünwald Béla és a szlovák–magyar kapcsolatok története*. Ráció, Budapest, 2021.
- DERZSÉNYI–NEMES 1954 Derzsényi Béla – Nemes György: *A magyar sajtó 250 éve*. 1. köt. Művelt Nép, Budapest, 1954.
- DÖBÖR 2018 Döbör András: *Sajtópolitika és politikai sajtó Magyarországon (1780–1840). Magyar nyelvű hírlapok a nemzeti identitás, a modernizáció és a polgári átalakulás szolgálatában*. Gondolat, Budapest, 2018.
- ESTERMANN 1989 Estermann, Alfred (Hg.): *Die deutschen Literatur-Zeitschriften 1850–1880. Bibliographien – Programme*. Bd. 3. De Gruyter, München, 1989.
- FEITL 2008 Feitl István (szerk.): *A főváros élén. Budapest Főpolgármesterei és Polgármesterei, 1873–1950*. Napvilág, Budapest, 2008.
- FELDMANN 2016 Feldmann, Dominik: *Von Journalisten und Diplomaten. Die Entdeckung der Presse für die Außenpolitik in Preußen und Österreich 1849–1879*. (Historische Forschungen Bd.110) Duncker & Humblot, Berlin, 2016.
- GERGELY–VELIKY 1985a Gergely András – Veliky János: *A politikai sajtó helyzete a kiegyezés után*. In: Kosáry Domokos – Németh G. Béla (szerk.): *A magyar sajtó története*. II/2. köt. 1867–1892. Akadémiai, Budapest, 1985. 29–44.

- GERGELY–VELIKY
1985b Gergely András – Veliky János: *A Deák-párt és a kormány sajtója*. In: Kosáry Domokos – Németh G. Béla (szerk.): *A magyar sajtó története*. II/2. köt. 1867–1892. Akadémiai, Budapest, 1985. 59–91
- GERGELY–VELIKY
1985c Gergely András – Veliky János: *A 48-as áramlatok sajtója*. In: Kosáry Domokos – Németh G. Béla (szerk.): *A magyar sajtó története*. II/2. köt. 1867–1892. Akadémiai, Budapest, 1985. 112–131.
- GERGELY–VELIKY
1985d Gergely András – Veliky János: *A klerikális és antiklerikális sajtó tevékenysége a kiegyezés utáni években*. In: Kosáry Domokos – Németh G. Béla (szerk.): *A magyar sajtó története*. II/2. köt. 1867–1892. Akadémiai, Budapest, 1985. 150–166.
- HEINDL 2014 Heindl, Waltraud: *Verwaltungseliten im Neoabsolutismus. Professionelles und politisches Profil vor dem Horizont der Modernisierung*. In: Harm-Hinrich Brandt (Hrsg.): *Der österreichische Neoabsolutismus als Verfassungs- und Verwaltungsproblem. Diskussionen über einen strittigen Epochenbegriff*. Böhlau, Wien–Köln–Weimar, 2014. 145–167.
- HENNYEY 1928 Hennyey Vilmos: *A magyar posta története*. Wodianer és Fiai, Budapest, 1928.
- HÖBELT 2006 Höbelt, Lothar: *Die deutsche Presselandschaft*. In: Rumpler, Helmut – Urbanitsch, Peter (Hrsg.): *Die Habsburgermonarchie 1848–1918*. Bd. VIII: *Politische Öffentlichkeit und Zivilgesellschaft*. Teilbd. 2: *Die Presse als Faktor der politischen Mobilisierung*. VÖAW, Wien, 2006. 1819–1894.
- IVÁNYI–GÁRDONYI
1927 Iványi Béla – Gárdonyi Albert: *A királyi magyar egyetemi nyomda története, 1577–1927*. Egyetemi Nyomda, Budapest, 1927.
- KAMMERER 1958 Kammerer, Frithjof: *Die Pressepolitik Metternichs. Versuch einer Gesamtdarstellung*. PhD Dissertation, Universität Wien, 1958.
- KAMMERHOFER–
PRENNER 1992 Kammerhofer, Leopold – Prenner, Walter: *Liberalismus und Aussenpolitik. Die Orientfrage und der Widerstand der Deutschliberalen gegen die Okkupation von Bosnien und der Herzegovina 1875–1879*.

- In: Kammerhofer, Leopold (Hg.): Studien zum Deutschliberalismus in Zisleithanien 1873–1879. Herrschaftsfundierung und Organisationsformen des politischen Liberalismusw. Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1992. 217–237.
- KATUS 1985 Katus László: *A hatvanas évek sajtója, 1860–1867. A konzervatív sajtó*. In: Kosáry Domokos – Németh G. Béla (szerk.): *A magyar sajtó története*. II/1. köt. 1848–1867. Akadémiai, Budapest, 1985. 511–540.
- KAZBUNDA 1923 Kazbunda, Karel: *Organisace a archiv nejvyššího policejního úřadu a ministerstva policie. (1852-1867)*. Časopis Archivní školy, roč. 1. (1923) č. 10. 13–30.
- KOHLEN 1995 Kohlen, Richard: *Pressepolitik des Deutschen Bundes. Methoden staatlicher Pressepolitik nach der Revolution von 1848*. Walter de Gruyter, Tübingen, 1995.
- KÓNYI 1890 Kónyi Manó: *Beust és Andrássy. 1870- és 1871-ben*. 2. rész. Budapesti Szemle, 1890. 62. köt. 161. sz. 200–225
- KREBS 1970 Krebs, Barbara: *Die westeuropäische Pressepolitik der Ära Beust (1865–1871)*. Verlag Alfred Kümmerle, Göppingen, 1970.
- LACZKÓ 2011 Laczkó András: *Két pályakép. Sárközy István és Roboz István*. Közgyűlés, Kaposvár, 2011.
- LUKINICH 1935 *A Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Bizottsága másolat- és kéziratgyűjteményének ismertetése*. Összeállította Lukinich Imre. Akadémiai Értesítő, XLV. MTA, Budapest, 1935. 23–30.
- LUNZER 1954 Lunzer, Marianne: *Der Versuch einer Presselenkung in Österreich 1848 bis 1870*. Institut für Zeitungswissenschaft der Universität Wien, Wien, 1954.
- MALFÈR 1990 Malfèr, Stefan: *Der gescheiterte Ausgleichsversuch von 1863*. Österreichische Osthefte, Jg. 32. (1990) Nr. 3. 405–426.
- MÁTHÉ 2009 Máthé Gábor: *A sajtóesküdtszéki eljárás szabályozása (1848. év – a dualizmus első periódusa)*. In: Dob-

- rocsi Szilvia (szerk.): *Studia in honorem Árpád Erdei*. Budapest, 2009. 87–96.
- MELISCHEK–SEETHALER 2006 Melischek, Gabrielle – Seethaler, Josef: *Presse und Modernisierung in der Habsburgermonarchie*. Rumppler, Helmut – Urbanitsch, Peter (Hrsg.): *Die Habsburgermonarchie 1848–1918*. Bd. VIII: Politische Öffentlichkeit und Zivilgesellschaft. Teilbd. 2: Die Presse als Faktor der politischen Mobilisierung. VÖAW, Wien, 2006. 1535–1714.
- MOSER 1933 Moser, Karoline: *Die Geschichte der amtlichen Pressestellen in Österreich von 1849–1871*. PhD Dissertation. Universität Wien, 1933.
- NÉMETH G. 1965 Németh G. Béla: *Riedl Frigyes (1856–1921)*. In: *A magyar irodalom története 1849-től 1905-ig*. (A magyar irodalom története IV.) Főszerk. Sötér István. Budapest, 1965. 982–996.
- OLECHOWSKI 2006 Olechowski, Thomas: *Das Presserecht in der Habsburgermonarchie*. In: Rumppler, Helmut – Urbanitsch, Peter (Hrsg.): *Die Habsburgermonarchie 1848–1918*. Bd. VIII: Politische Öffentlichkeit und Zivilgesellschaft. Teilbd. 2: Die Presse als Faktor der politischen Mobilisierung. VÖAW, Wien, 2006. 1493–1533.
- PÁL 2010 Pál Judit: *Unió vagy „unificálatás”? Erdély uniója és a királyi biztos működése (1867–1872)*. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 2010.
- PÁL 2019 Pál Judit: *Félelem és politika: határvillongások és román „emisszáriusok” Erdélyben a kiegyezés után*. In: Valuch Tibor – Lukács Anikó – Tóth Árpád (szerk.): *Az érzelmek története*. Hajnal István Kör – Társadalomtörténeti Egyesület, Budapest, 2019. 143–154.
- PAUPIÉ 1966 Paupié, Kurt: *Handbuch der österreichischen Pressegeschichte*. Bd. 2: Die zentralen pressepolitischen Einrichtungen des Staates. Wilhelm Braumüller, Wien–Stuttgart, 1966.
- PIERETH 1994 Piereth, Wolfgang: *Propaganda im 19. Jahrhundert. Die Anfänge aktiver staatlicher Pressepolitik in*

- Deutschland (1800–1871)*. In: Daniel, Ute – Siemann, Wolfram (Hrsg.): *Propaganda. Meinungskampf, Verführung und politische Sinnstiftung (1789–1989)*. Fischer, Frankfurt am Main, 1994. 22–32.
- PODRIMAVSKÝ 2007 Podrimavský, Milan: *V politike porevolučného obdobia. Jozef Miloslav Hurban – prvý predseda Slovenskej národnej rady* (Príspevky k 190. výročiu narodenia). Zost. Natália Rolková. Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky, Bratislava, 2007.
- PÖLÖSKEI 1956 Pölöskei Ferenc: *Az 1868-as alföldi parasztmozgalom*. Századok, 90. évf. (1956) 4–6. sz. 616–656.
- REDLICH 1926 Redlich, Josef: *Das österreichische Staats- und Reichsproblem*. Bd. 2. Der Neue-Geist, Leipzig 1926.
- REDLICH 1928 Redlich, Josef: *Kaiser Franz Joseph von Österreich. Eine Biographie*. Verlag für Kulturpolitik, Berlin, 1928.
- REINÖHL 1929 Reinöhl, Fritz: *Die österreichischen Informationsbüros des Vormärz, ihre Akten und Protokolle*. Archivische Zeitschrift, Bd. 38. (1929) Dritte Folge Bd. 5. 261–288.
- RESS 2004 Ress Imre: *Kapcsolatok és keresztutak. Horvátok, szerbek, bosnyákok a nemzetállam vonzásában*. L'Harmattan, Budapest, 2004.
- RESS 2012 Ress Imre: *A kormányzati hírszolgálat átalakulása az Osztrák–Magyar Monarchiában a kiegyezés után, 1867–1873*. In: Csóka Ferenc (szerk.): *Szakszolgálat Magyarországon, avagy tanulmányok a hírszerzés és a titkos adatgyűjtés világából (1785–2011)*. Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, Budapest, 2012. 93–124.
- RESSEL 1930 Ressel, G. A.: *Humoristisch-satirische Presse*. In: Castle, Eduard (Hrsg.): *Deutsch-Österreichische Literaturgeschichte*. Bd. 3. Fromme, Wien, 1930.
- RÉVÉSZ T. 1986 Révész T. Mihály: *A sajtószabadság érvényesülése Magyarországon, 1867–1875*. Akadémiai, Budapest, 1986.
- RÉVÉSZ T. 2016 Révész T. Mihály: *A hírlapbélyeg eltörlésének története*. In: Béli Gábor – Korsószné Delacasse Krisztina

- Herger, Csabáné (szerk.): UT JURIS ORDO EXIGIT. Ünnepi tanulmányok Kajtár István 65. születésnapja tiszteletére. IDResearch Kft., Publikon, Pécs, 2016. 261–272.
- RÉVÉSZ T. 2017 Révész T. Mihály: *A sajtószabadság „örömnépe” 1867 Magyarországon*. In: *Medias Res*, 6. évf. (2017) 1. sz. 92–104.
- RÉVÉSZ T. 2020 Révész T. Mihály: *Önálló vagy összehangolt sajtópolitika Pesten 1867 után*. In: Megyeri-Pálffy Zoltán (szerk.): *Szuverenitáskutatás*. Gondolat, Budapest, 2020. (Jogtörténeti értekezések 43.) 159–183.
- ROMSICS 2011 Romsics Ignác: *A magyar nemzetiségpolitikai gondolkodás és Grünwald Béla*. In: Demmel József – Kocsis Aranka (szerk.): *A Felvidék. Grünwald Béla és Michal Mudroň vitairatai*. Kalligram, Pozsony, 2011. 215–231.
- RÓZSA 1996 Rózsa Mária: *A bécsi Wanderer magyar vonatkozású közleményei. 1851–1861*. Magyar Könyvszemle, 112. évf. (1996) 1. sz. 41–65.
- RÓZSA 1997 Rózsa Mária: *A bécsi „Wanderer” magyar vonatkozású közleményei, 1862–1873*. Magyar Könyvszemle, 113. évf. (1997) 4. sz. 349–376.
- RÓZSA 2003 Rózsa Mária: *Deutschsprachige Presse in Ungarn, 1850–1920*. *Berichte und Forschungen* 11. 2003. 60. <http://mek.oszk.hu/01900/01970/pdf/2kotet.pdf> (utolsó letöltés: 2020. május 23.).
- SASHEGYI 1965 Sashegyi Oszkár: *Bevezetés*. In: *Uő: Az abszolutizmuskori levéltár*. Akadémiai, Budapest, 1965. 11–132.
- SCHÜTZE 1979 Schütze, Barbara: *Die österreichische Pressepolitik von 1849–1879 in der Darstellung der Memoirenliteratur*. PhD Dissertation, Universität Wien, 1979.
- SIEMANN 1983 Siemann, Wolfram: *Der „Polizeiverein” deutscher Staaten. Eine Dokumentation zur Überwachung*. De Gruyter, Tübingen, 1983.
- SIEMANN 1988 Siemann, Wolfram: *Von der offenen zur mittelbaren Kontrolle. Der Wandel in der deutschen Preßgesetzgebung und Zensurpraxis des 19. Jahrhunderts*. In:

- Göpfert, Herbert G. – Weyrauch, Erdmann (Hrsg.): „Unmoralisch an sich...” Zensur im 18. und 19. Jahrhundert. (Wolfenbütteler Schriften zur Geschichte des Buchwesens 13.) Harrassowitz Verlag, Wiesbaden, 1988. 293–308.
- SOMOGYI 2006 Somogyi Éva: *Hagyomány és átalakulás. Állam és bürokrácia a dualista Habsburg Monarchiában.* L’Harmattan, Budapest, 2006.
- SOMOGYI 2017 Somogyi Éva: *Magyarok a bécsi hivatalnokvilágban. A közös külügyminisztérium magyar tisztviselői 1867–1914.* MTA BTK TTI, Budapest, 2017.
- STEINER 1933 Steiner Lenke: *Ágai Adolf* [1838-1916.]. Hamar, Budapest, 1933.
- SZABAD 1967 Szabad György: *Forradalom és kiegyezés válaszüjtán 1860–61.* Akadémiai, Budapest, 1967.
- SZABAD 1987 Szabad György: *Az önkényuralom kora (1849–1867).* In: Katus László (szerk.): *Magyarország története, 1848–1890.* 6/1. köt. Második, javított kiadás, Akadémiai, Budapest, 1987. 435–768.
- SZABÓ 1918 Szabó László: *Athenaeum. Ötven év egy irodalmi és nyomdai társulat életéből.* Athenaeum, Budapest, 1918.
- TÁBORI 1923 Tábori Kornél: *A pesti kémrendszer.* Világ, 14. évf. 76. sz. 1923. ápr. 5. 3–4.
- TAMÁS 2018 Tamás Ágnes: *Himnusz- és Szózat-paródiák a kiegyezést követő évek élclapjaiban (1867–1872).* Irodalomismeret, 29. évf. (2018) 4. sz. 73–91.
- TAMÁS 2019 Tamás Ágnes: *Kossuth Lajos megjelenítése karikatúrákon a kiegyezést követő években (1867–1875).* Délvidéki Szemle, 6. évf. (2019) 1. sz. 105–126.
- TAMÁS 2020a Tamás Ágnes: „...a sajtó anyagi segélyezésének barátja nem vagyok”. *A pozitív sajtóirányítás eszközei (1867–1875).* Médiakutató, 21. évf. (2020) 4. sz. 19–34.
- TAMÁS 2020b Tamás Ágnes: *Egy élclapszerkesztő a vádlottak padján.* 35. évf. Aetas, 35. évf. (2020) 1. sz. 55–70.
- TAMÁS 2021 Tamás Ágnes: *Sajtószabadság és sajtóirányítás élclapokbeli megítélése a kiegyezés első éveiben (1867–1868).* Történelmi Szemle, 63. évf. (2021) 1. sz. 75–97.

- TAMÁS 2021 Tamás Ágnes: *Sajtóirányítás és humor (1867–1869)*. In: Rási Szilvia – Domonkosi Ágnes – Litovkina Anna – Nemesi Attila (szerk.) *A humor ösvényein*. Líceum Kiadó – Tinta Könyvkiadó, Eger–Budapest, 2021. 441–453.
- TARNAI 1912 Tarnai János: *A sajtótörvény keletkezésének története*. Jogtudományi Közlöny, 47. évf. (1912) 22. sz. 187–193.
- VÉRTESY 1973 Vértesy Miklós: *Adatok kiegyezéskori sajtóviszonyainkra*. Magyar Könyvszemle, 89. évf. (1973) 2. sz. 186–188.
- VOCELKA 1992 Vocelka, Karl: *Die Gegenkräfte des Liberalismus in der Donaumonarchie*. In: Leopold Kammerhofer (Hg.): *Studien zum Deutschliberalismus in Zisleithanien 1873–1879. Herrschaftsfundierung und Organisationsformen des politischen Liberalismus*. Der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1992. 122–142.
- WANDRUSZKA 1958 Wandruszka, Adam: *Geschichte einer Zeitung. Das Schicksal der „Presse“ und der „Neuen Freien Presse“ von 1848 zur Zweiten Republik*. Neue Wiener Presse Druck- und Verlagsgesellschaft, Wien, 1958.

Illusztrációk jegyzéke

Címlap: Haladás. *Handabanda*, 1. évf. 1863. április 4. 13. sz. 52.

old.

20. A journalistika története képekben. *Handabanda*, 1. évf. 1863. május 30. 21. sz. 84.
61. Anton Ritter von Schmerling. K. k. Geh.- Rath. u. Staatsminister. Carl Mayer acélmetszete, Gothaisches genealogisches Taschenbuch nebst diplomatisch-statistischem Jahrbuche auf das Jahr 1864. Bd. 101. Melléklet. Perthes, 1863-ban. Hermann Róbert tulajdona.
71. Gróf Pálffy Mór. Magyarország kir. helytartója. Marastoni Antal, 1862. Papír, litográfia. Magyar Nemzeti Múzeum, Történelmi Arcképcsarnok, Ltsz. 2682.
88. Beust, osztrák államminiszter. Ismeretlen mester fametszete. Országgyűlési emlékkönyv 1866. Szerkesztette Hajnik Károly és Farkas Albert. Heckenast Gusztáv, Pest, 1866. Melléklet. Hermann Róbert tulajdona.
97. Andrassy Gyula. Ismeretlen mester fametszete. Országgyűlési emlékkönyv 1866. Szerkesztette Hajnik Károly és Farkas Albert. Heckenast Gusztáv, Pest, 1866. Melléklet. Hermann Róbert tulajdona.
122. Az új nagy Kristóf. *Bolond Miska*, 11. évf. 1870. május 1. 18. sz. 69.
127. Műkiállítási darab. *Bolond Miska*, 9. évf. 1868. szeptember 6. 36. sz. 144.
128. Halász Imre. *Borsszem Jankó*, 4. évf. 1871. január 29. 161. sz. 591.
129. Berczik Árpád. *Vasárnapi Ujság*, 45. évf. 1898. október 23. 43. sz. 741.
148. Hirlapi frázisok illusztrálva. *Bolond Miska*, 11. évf. 1870. április 24. 17. sz. 68.
165. Emich Gusztáv. *Borsszem Jankó*, 1. évf. 1868. június 28. 26. sz. 313.
179. Kecskeméthy Aurél. *Borsszem Jankó*, 4. évf. 1871. január 1. 157. sz. 549.
234. Salamon Ferenc. *Borsszem Jankó*, 4. évf. 1871. december 17. 207. sz. 1053.
269. A „Közlöny” szerkesztőségében. *Bolond Miska*, 12. évf. 1871. december 17. 51. sz. 204.

272. Az emberek, kiket aranyon kell venni. *Az Űstökös*, 21. köt. 1870. január 29. 5. sz. 55.
348. A miniszter kocsjánál. *Az Űstökös*, 19. köt. 1868. március 28. 13. sz. 101.
354. Tervezet, az „Esti Lap” közelgő temetéséhez. *Bolond Miska*, 11. évf. 1870. november 27. 48. sz. 192.
357. Cím nélkül [Vegyük meg]. *Az Űstökös*, 27. köt. 1875. április 3. 14. sz. 171.
362. Párbaj a kedvesért. Hajdan és most. *Bolond Miska*, 5. évf. 1864. augusztus 14. 33. sz. 132.
393. A második kutyavásár Budán. *Ludas Matyi*, 2. évf. 1868. július 5. 213.
394. Gróf Lónyay Menyhért. *Vasárnapi Ujság*, 31. évf. 1884. november 9. 45. sz. 713.
479. Ráth Károly. *Vasárnapi Ujság*, 20. évf. 1873. november 2. 44. sz. 521.
481. Kozma Sándor. *Vasárnapi Ujság*, 44. évf. 1897. augusztus 15. 33. sz. 541.
500. Cím nélkül. *Ludas Matyi*, 2. évf. 1868. április 19. 16. sz. 124.
517. Alkotmányos szabadság szép Magyarorszáiban. *Ludas Matyi*, 2. évf. 1868. május 17. 20. sz. 157.
538. Magyarország közös paradicsomkertjében [I.]. *Ludas Matyi*, 2. évf. 1868. május 24. 21. sz. 164.
539. Magyarország közös paradicsomkertjében [II.]. *Ludas Matyi*, 2. évf. 1868. május 24. 21. sz. 165.

Névmutató

- Abonyi Lajos 73
Ábrányi Emil 408
Ábrányi Kornél, ifj. 111, 119, 121, 129, 130, 408
Ágai Adolf 118, 121, 123, 337, 348, 352, 353, 356, 363, 509, 544
Albrecht, Habsburg főherceg 43, 52, 56, 74, 157, 158, 160, 163, 164, 167, 171, 173, 174, 318
Áldor Imre 112, 118, 344, 409
Almásy Pál 450
Andrássy György, gróf 321, 433
Andrássy Gyula, gróf 94, 96–99, 104, 107–113, 115–118, 120, 123–126, 129, 133, 137–139, 146, 234, 239, 244–247, 252, 264, 280–284, 337, 342–344, 346, 347, 348, 351, 356, 358, 360, 365, 370, 376, 379, 382, 386, 388, 393, 401, 404, 405, 408–411, 461, 468, 470, 471, 477, 494, 502–504, 508, 520–522, 526, 532, 536, 546
Angyal Dávid 157, 162, 168, 175
Apor Károly, báró 496, 497
Apponyi György, gróf 117, 295, 312, 323
Arany János 117, 170, 525
Arany László 267, 268
Asbóth János 126, 268
Auersperg, Adolf, herceg 95
Auersperg, Karl, herceg 486
Augusz Antal, báró 162, 165

Babes Vince (Vincentiu Babeş) 466, 484, 493
Bach, Alexander 30–35, 37, 41, 42, 44–46, 78, 104, 151–153, 155–156, 160, 163, 164, 170, 171, 286, 287, 417, 463
Ballagi Károly 268
Ballagi Mór 70, 169, 170, 431
Bánóczy Ferenc 384
Baráth Ferenc 268
Bartalus István 268
Barthos János 73, 457
Bartsch József 268
Batthyány Lajos, gróf 24
Bauszner József 184, 188, 194, 195, 198, 209, 218, 219, 222, 223, 225, 242, 314–316, 318, 343, 344, 557
Bechhöfer 561
Beck, Anton 156, 225,
Becke, Franz Karl 280, 281
Beermann Gyula (Julius Beermann) 184, 194, 219, 223, 230, 307
Bedekovich Kálmán 519, 522
Bésán Mihály (Mihai Bejan) 404
Beke Kálmán 73
Békessi (Friedner) Márk 469, 470
Belányi Ferenc 242
Belcredi, Richard, gróf 63, 78, 79, 81, 84–87, 89, 91, 154, 221, 225, 251, 252, 278–280, 308–310, 312, 315, 317, 336, 429, 430, 461, 463, 530
Bellér Judit 380
Benedek Lajos 13, 56, 64, 181, 318, 534
Beniczky Lajos 68, 451
Benisch, Karl 467
Bényei István 504

- Berczik Árpád 115, 118–120, 128–130, 249, 252, 253, 367, 383, 385, 388, 392, 400, 466, 467, 491, 495, 504, 505, 522, 523, 535
- Bérczy Károly 170
- Bernhard, Josef Karl 150
- Besze János 356
- Bethlen (Bolnai) Miklós, gróf 113, 130, 306, 307, 318, 343, 401, 557
- Bethlen Olivér 466
- Bettelheim Vilmos 439
- Beust, Friedrich Ferdinand, báró 87–89, 94–96, 98, 106–108, 125, 232, 280, 281, 305, 334–338, 343, 462
- Birnbaum Gusztáv (Gustav Birnbaum) 298, 299, 314
- Birnbaum Móric (Moritz Birnbaum) 230
- Biró Zsigmond 115
- Bismarck, Otto, von 335
- Bittó István 111, 253
- Blumenstock 560
- Bobula, Ján Nepomuk 201, 383, 507
- Boczek, Dr. 341, 557, 561
- Bohus Rezső 268
- Boldini Róbert 171, 439
- Borlea Zsigmond (Sigismund Borlea) 519
- Börkey Imre 467
- Böszörményi László 10, 144, 471–473, 482, 484, 504, 513, 515
- Brassai Sámuel 170, 268
- Braun, Joseph 219, 337
- Braun von Braunthal 556
- Bresnitz, Dr. 312, 341, 561
- Brody, Dr. 116
- Bródy Zsigmond 386, 404
- Bruck, Karl Ludwig von, lovag 31, 32, 49, 55, 157, 171, 311
- Brühl, Dr. 316, 556
- Buhl 555
- Bulyovszky Gyula 73, 170, 220, 222, 223, 231, 333
- Buol-Schauenstein, Karl Ferdinand, gróf 42, 46–49, 51, 156, 163, 164
- Burgerstein 82, 340, 555, 560
- Busa Margit 249
- Buzinkay Géza 105, 159, 162, 419, 505, 523
- Candiano-Popescu, Alexandru 521
- Catinelli-Bevilacqua-Obtradich Hektor 115
- Cerri, Kajetan 82, 94, 95
- Chernel Ferenc 332
- Chowanetz, J. 556
- Cieger András 19, 102, 249, 343, 366, 369, 373, 381, 383, 386, 522
- Coglievina, professzor 561
- Coronini-Cronberg, Johann, gróf 77, 436, 445, 447
- Crha 561
- Cuza, Alexandru Ioan 521
- Czanyuga József 230
- Czappel, Karl 194
- Cziglér von Ény-Becse, Hermine 301, 314, 315, 332
- Császár Ferenc 287
- Csávolszky Lajos 502, 503
- Csemegi Károly 102, 140
- Csengery Antal 12, 121, 170, 347, 350, 351, 388, 431
- Csernátony Lajos 103, 145, 235, 358, 469, 514
- Cséry Lajos 244, 245, 247, 259–262
- Csiky Sándor 283
- Csímó András 507
- Danielik János 75, 170, 246, 346
- de La Motte, Antal, gróf 160, 161
- de Pont, báró 555
- de Seaucieres 556
- Deák Ferenc 12, 104, 109, 111, 117, 121, 123, 144, 147, 223, 231, 301, 311, 316,

- 345, 346, 351, 363, 388, 397, 410, 430, 442, 447, 451, 456, 480, 508–510, 543
- Debranz de Saldpeuna, lovag 335
- Dessewffy Egyed, gróf 200
- Deutsch 219
- Deutsch Mór 337, 352, 353, 357, 400
- Dienes Alajos 73
- Dietrich Ignác 497
- Dobsa Lajos 431
- Dux Adolf 170, 194, 316, 318, 557
- Dux (Dóczy) Lajos 98, 119, 128, 129, 240, 247, 477, 490
- Egervári Frigyes 282, 376, 396
- Eichholz, Dr. 558
- Eisner, Dr. 556
- Emich Gusztáv 101, 106, 117, 162, 163, 165, 166, 169, 171–173, 177, 180, 183, 184, 187–195, 202, 205, 226–231, 233, 236, 242, 244, 245, 350, 352, 439, 440, 447, 448, 550
- Endlich, Quirin 556
- Eötvös József, báró 116, 231, 233, 238, 239, 246, 351, 366, 376, 388, 442, 461, 510
- Eötvös Károly 268
- Eötvös Lajos 268
- Erb, von, lovag 82, 555
- Erdélyi János 170
- Erzsébet, Wittelsbach, főhercegnő, osztrák császárné, magyar királyné 445, 448
- Esterházy Móric, gróf 68, 84, 85
- Falk Miksa 9, 94, 168–170, 174, 175, 178, 197, 345, 346, 407, 408, 422
- Falke von Lilienstein, Johann (Falke János) 43, 64, 65, 79, 82, 83, 86, 89, 94, 98, 167, 168, 170–175, 177, 181, 183, 184, 186, 188, 189, 191, 194, 204, 208, 252, 288, 290, 292, 294, 305, 309, 316, 317, 555, 556
- Farkas József 73, 219
- Fényes Elek 169, 170, 186, 199, 209, 211, 220
- Ferdinánd, V. (I.), osztrák császár, magyar király 22
- Ferenc József, I., osztrák császár, magyar király 13, 16, 17, 28, 35–38, 43, 46, 51–54, 56, 59, 60, 64, 68, 70, 78, 85, 87, 90, 100, 102, 109, 117, 119, 125, 137, 146, 147, 152, 223, 226, 273, 276, 278–281, 289, 308, 317, 343, 420–423, 429, 433, 435, 447–449, 456, 457, 461–463, 465, 468, 513, 526, 527, 530–532, 534
- Ferencz József 116
- Festetics György, gróf 108, 117, 124, 246, 468–470, 522
- Fidler, Karl 67, 302
- Flatt Nándor 467
- Fluck Ede 431
- Folliot de Crenneville, Ludwig, gróf 343
- Fontana 557
- Forgách Antal, gróf 68, 71–77, 91, 116, 117, 181, 183, 184, 186–188, 190, 191, 194, 199, 202, 203, 206, 217, 298, 307, 312, 319–322, 324, 325, 328, 329, 331, 333, 389, 428, 433, 435–439, 442–445, 447–449, 452–455, 531
- Földényi Frigyes 408
- Földes Béla 484
- Földes, Julius 466
- Francisci-Rimavský, Ján 325
- Frangepán Ferenc Kristóf 452
- Frankenburg Adolf 73, 106, 112
- Freiberg, M. S. 94, 95, 340, 560
- Friedenfels, Eugen Drottler von, báró 58, 62–64, 73
- Friedmann, Bernhard 422
- Frigyes, II. (Nagy) Hohenzollern, porosz király 22
- Frisch, Joseph 337
- Fröbel, Julius 290, 291, 293, 556
- Futtaky Gyula 130, 254

- Gagern, Maximilian, báró 64, 305
 Gaj, Ljudevit 33, 250–252, 304
 Galgóczy Károly 169, 170
 Gámán Zsigmond 249, 250
 Gandolfi 341, 557, 561
 Garibaldi, Giuseppe 408, 452
 Gazda Terézia 270
 Gelich Richárd 113–115, 237, 367, 379
 Gentz, Friedrich, von 273
 Geringer, Karl, báró 43, 153, 159, 160, 287
 Ghyczy Ignác 256
 Ghyczy Kálmán 510
 Giehne, Friedrich, Dr. 32, 55, 557
 Gischler 557
 Glatz, Eduard 161, 166, 174, 194, 219, 223
 Goldscheider, Henrik 301, 314, 327
 Goldscheider, Hermann 344
 Goldstein, Adolf 380
 Golemberski László (Wladyslaw Golemberski) 410
 Gołuchowski von Gołuchowo, Agenor Romuald, gróf 57, 156
 Gorove István 115, 138, 233, 351, 519
 Gócze István 114, 116
 Granitsch, Dr. 557
 Graß, Moritz 422
 Greguss Ágost 170, 447, 448
 Gruja, Luiba 493
 Grüner, Joseph, lovag 44, 45, 69, 79, 80–85, 91, 96, 224–226, 277, 278, 285–288, 294, 302, 303, 305, 307–313, 317, 337, 343, 555, 561
 Guszmann 557
 Gyorgyevics Milán (Milan Đorđević) 490
 Györffy Gyula 451
 Győri Pál 551
 Gyulai Pál 170, 268
 Gyurmán Adolf 268
 Halász Imre 110, 121, 126, 128, 130, 131, 266–268, 350, 366, 403, 406–409, 492, 518, 521, 535
 Halász Károly 401
 Haller Ferenc, gróf 74, 157, 308, 429
 Hanslick, Eduard 152
 Hasner von Artha, Leopold 95
 Hauer István, báró 167, 171
 Havlíček, Karel 31, 33, 34
 Haynald Lajos 381
 Haynau, Julius Jakob, báró 31, 33
 Heckenast Gusztáv 161–164, 171, 187, 188, 190, 191, 220, 230, 323, 470
 Hegedűs Lajos 237
 Hein, Franz von, lovag 68
 Held Vilmos 242
 Helfy Ignác 235
 Hell, Franz von, lovag 85, 86, 89, 90, 225, 251, 317
 Heller, Isidor 311, 312, 342, 344, 421, 557
 Henszlmann Imre 268, 326
 Herbst, Eduard 277
 Hermann Róbert 19
 Herrmann 561
 Herz János 171, 191
 Herz, Leo, Dr. 557
 Herz Vilmos 191
 Herzel 312
 Heyßler, Moritz 151
 Hiersch, Karl von, lovag 305
 Hirschfeld 561
 Hlaváč, Ján 303
 Hlina, Johann 556
 Hodosiu József (Josif Hodoşiu) 99, 494
 Hofmann, Leopold Friedrich, von 88, 89, 95, 96, 98, 467
 Hohenwart, Karl Sigmund, gróf 406
 Hollán Ernő 502
 Homicskó Miklós (Mikloš Gomičko) 383
 Hornyánszky Viktor 101, 226, 299, 300, 301, 326, 333, 543

- Horvát Boldizsár 100, 101, 104, 134, 136–140, 144–146, 233, 351, 471, 485, 510
- Horváth Lajos 303, 351
- Horváth Sándor 283
- Hörwarter 555, 556
- Hugo, Albert, von 287, 470
- Hunfalvy Pál 170
- Hurban, Jozef Miloslav 302, 303, 307, 315, 326, 507, 513
- Huszár Adolf 130, 384, 396
- Hübner, Alexander, báró 51, 52, 54
- Isfordink, von 95
- Jacobi, Dr. 557
- Jakab Elek 268
- Jankovich László 369
- Jekelfalussy Lajos 410
- Jeszenszky László 371, 379
- Joanovits Sándor (Alexandar Jovanović) 507
- Jókai Mór 9, 10, 101, 103, 170, 259, 319, 320, 347, 359, 360, 364, 438, 442, 445, 447–453, 465, 472, 501, 510, 515, 524, 525
- Jordan, Johann Peter (Jan Petr Jordan) 405
- Jósika Kálmán, báró 308, 557
- Junek 95
- Junk 556
- K. Papp Miklós 465
- Kaas Ivor, báró 120, 128
- Kacziány Nándor 476, 506, 507
- Kállay Béni 342, 404
- Kalmár György 436, 444, 446, 454
- Kandó Kálmán 109, 115, 124, 352, 353, 368, 398, 399
- Kanitz 557
- Kápolnai István 401
- Kapy Ede 317
- Kárffy Titus 170
- Károlyi László 178, 182–184, 187, 433
- Kaspar, Wenzel 462
- Kecskeméthy Aurél 73, 74, 112, 115–118, 139, 169, 170, 178–180, 183–188, 192, 197–199, 211, 216, 220–223, 230, 231, 295, 296, 305, 323, 325, 331–333, 353, 381, 403, 525, 526, 546
- Kelemen Mór 73, 86, 91, 112, 113, 118, 330, 333, 443
- Kemény Gábor, báró 403
- Kemény Zsigmond, báró 170, 231, 246, 316, 345, 346, 348–351, 363, 410, 435, 472, 510, 543
- Kempen, von Fichtenstamm, Johann, báró 30, 31, 35–38, 40, 44, 46, 48, 59, 60, 163, 303, 419
- Kende Péter 491
- Kerkapoly Károly 235, 388, 545
- Kelle, Dr. 561
- Kertbeny Károly 306
- Kertész József 101, 261
- Kocsi Sándor 101, 355
- Kohn, I. 247
- Kohnen, Richard 14, 526, 527, 528
- Kola János 403
- Komers von Lindenbach, Emanuel, lovag 78, 461
- Komócsy József 355, 400, 401
- Konek Sándor 170, 482, 483
- Kossalkó János 460
- Kossót 200
- Kossuth Lajos 10, 144, 145, 303, 470, 471, 484, 489, 504, 505, 507–509
- Kovács Lajos 322, 323, 328, 329, 331, 448
- Kozma Sándor 471, 475, 480–482, 485, 493–495, 504, 506, 511
- Kozma Vazul 159, 171
- Körmendy Sándor 358, 359
- Körmöczy, Fr., von 306
- Krauß, Karl, lovag 34

- Krauß, Philipp, báró 31
 Kubányi Károly (Karol Kubányi) 387
 Kuhn von Kuhnenfeld, Franz, báró 499, 500, 502
 Kun Béla 128, 130
 Kübeck von Kúbau, Karl Friedrich, báró 35, 36, 38
- Lackenbacher, Eduard, von 152
 Lackenbacher, Ignaz, von 313, 557
 Larisch von Moennich, Johann, gróf 63
 Lasser, Ritter von Zollheim, Joseph, lovag 57
 Lauka Gusztáv 75, 112, 185
 Lázár Ádám 105, 516
 Lecher, Zacharias 170
 Légrády Károly 261
 Leiningen-Westerburg, Christian, gróf 158
 Lambert 95
 Lewinsky, Karl von, báró 36, 45, 51, 60, 62, 419
 Lichard, Dr. 555
 Lichtenstein Ferenc Lajos 327, 373, 407
 Liebknecht, Wilhelm 521
 Lienbacher, Georg 11, 421–423, 529, 531
 Liphay Endre 75
 Liszt Ferenc 158
 Lonkay Antal 325, 449, 466
 Lónyay Menyhért 111, 124, 129, 130, 134–137, 140–143, 146, 242, 252, 281, 282, 285, 344, 347, 348, 351, 359, 360, 365, 367, 377–379, 381, 387, 388, 394–396, 398, 399, 401–405, 408, 409, 411, 461, 480, 481, 488, 495, 503, 508, 536, 545
 Lorbeer, Julius 423
 Löbe, Otto 247
 Löwenthal, Max, báró 292, 309
 Ludasi (Gans), Mór 72, 92, 98, 116–121, 123–126, 128, 181, 195, 237, 238, 244, 245, 295, 312, 313, 323, 327, 332, 333, 336, 342, 344, 345, 349, 352, 364, 370, 393, 407, 411, 510, 535
- Lunzer, Marianne 309, 339
- Madarász János 466
 Mailáth György 69, 71, 90–92, 177, 178, 180, 181, 183, 226, 227, 229–232, 278, 299, 304, 307, 317, 318, 320, 323, 326, 327, 332, 333, 379, 429, 434, 435, 459, 460, 464
 Majláth Kálmán, gróf 306, 307, 318, 325, 328, 331, 557
 Mally János 307
 Markowsky, Oskar 316, 556
 Márkus István 115, 119, 400
 Martini, Karl, von 341, 561
 Mártonfy Márton 492
 Maširević, Samuilo 304
 Mauks Norbert 74, 333
 Maximovich Miklós (Nikola Maximović) 486
 Mažuranić, Ivan 252, 253
 Mazzoldi 556
 Mecsey de Tsoór, Karl, báró 55–60, 63, 69, 72, 194, 312, 331, 420, 428, 439, 455, 456
 Medaković, Danilo 329
 Medve Imre 439
 Menger, Karl, von 313
 Mensdorff-Pouilly, Alexander, gróf 84–86
 Mérey Sándor 116, 372
 Mészáros Károly 170, 363, 487, 500–505, 509, 512–515
 Méthy István 247
 Metternich, Klemens Wenzel Lothar von, herceg 11, 21, 22, 150, 273
 Meyer, Bernhard von, lovag 35, 45, 46, 49, 78, 154–156, 274, 561
 Mihalovics József (Josip Mihalović) 254
 Mihók Sándor 74, 556

- Mikó Mihály 385
Miletics Szvetozár (Svetozar Miletic)
404, 405, 460, 484–487, 507, 513, 514,
516
Mircse János 408, 409
Molnár Aladár 268
Morländer, Moritz 247
Moser, Karoline 85
Möller Ferenc 219
Mudroň, Michal (Mudrony Mihály) 498
Müller Gyula 171
Müller, Carl 561
Müller, Otto, von, Dr. 166–168, 174,
194, 294, 557
Müller, professzor 557
- Nádasdy Ferenc, gróf 52, 456
Nádasdy Ferenc 452
Nádaskay Lajos 167–169
Napóleon, I. 11, 22
Napóleon, III. 27, 153, 286
Nedeczky István 68, 451
Németh Ignác 400
Nestl 560
Neustadt, Adolf 292
Ninković, Peter 304, 315
Noséda Gyula 73, 227
- Okolicsány Zsigmond 75, 91, 112, 185,
186, 191, 199, 200, 202, 204–206,
208–210, 212–214, 218–220, 222,
223, 333, 436, 441, 542
Okolicsányi Sándor 98, 115, 119, 126,
129, 248
Olteanu, Franciscu Virgiliu 380, 404
Olteanu, Ioan 404
Orbán Balázs 262, 263, 267
Ormódy Bertalan 445
Ordódy, J. E., von 305, 306
Orges, Hermann, von, Dr. 95, 556
Ormós Zsigmond 372, 384
Orosz József 22
- Osterlamm Károly 246
Ottlik Gyula 196
- P. Szathmáry Károly 446, 448, 450
Pálffy Albert 346, 348, 381
Pálffy Móric, gróf 70–77, 184, 186–191,
194–199, 202–208, 210–219, 221–
224, 226, 228, 298, 304, 320–325,
327–331, 333, 363, 370, 389, 436–445,
448–456, 531, 542
Pap Zsigmond (Sigismund Pop) 303, 304,
326, 371, 381, 382
Pápay István 73, 91
Patkó István 535
Patkó János 535
Pauler Tivadar 105, 170, 260
Pauliny-Tóth, Vilmos (Viliam Pauliny-
Tóth) 201
Pázmándy Dénes 466
Péchy Ferenc 204, 214, 215
Péchy Manó, gróf 100, 365, 370, 385
Péchy Tamás 235, 257
Peithner von Lichtenfels, Thaddäus,
báró 457
Perlaky Mihály 12
Pesty Frigyes 185, 220
Petri 557
Petrovics György (Georgije Petrović) 495
Pflug, Julius 367
Pillersdorf, Franz von, báró 22–24, 416
Pilcz, Moritz 344
Pittner 560
Plener, Ernst, von 335
Plener, Ignaz, von 53, 54, 57, 62, 72, 204,
206, 207, 212, 214, 216, 275, 320, 321
Pleskott Henrik 196
Podmaniczky Frigyes, báró 103, 104
Politzer Zsigmond 465
Pollak, Heinrich 13, 68, 78, 95, 96, 336,
337, 427
Pompéry János 106, 128, 170, 345, 346,
447, 448, 450, 469, 470

- Pongrácz Emil, báró 409
 Popovics István (Sztevan Popović) 490, 494, 495
 Porutiu, Ionu 496–498
 Potocki, Alfred Józef, gróf 338
 Povolny 427
 Pratobevera von Wiesborn, Adolf, báró 312, 421
 Preisler Henrik 504
 Privitzer István 73, 206, 210
 Przbiram, Ludwig, von, lovag 64, 85, 94–96, 98, 124, 337
 Protmann, Joseph 43, 153, 167, 184
 Pulszky Ágost 510
 Pulszky Ferenc 510
 Pulz Károly 108, 112
 Pusztay Sándor 167
- Ráday Gedeon, gróf 108, 367
 Radlinský, Andrej 329
 Rainer, Habsburg főherceg 53
 Rajkay (Friebeisz) István 73, 202, 220
 Rajner Pál 237, 243, 256, 398, 503
 Rákóczi Ferenc, II. 452
 Rákosi Jenő 130, 403, 409, 410, 535
 Ráth Károly 393, 478–480, 487, 489, 490, 492, 499, 501, 505, 510, 540
 Rauch, Levin, báró 364
 Rechberg und Rothenlöwen, Johann Bernhard, gróf 51, 52, 55, 57, 60, 156, 290, 419, 420, 528
 Reden, Friedrich Wilhelm, báró 170
 Reichenstein, Franz, báró 302
 Reschauer, Heinrich 336
 Révész Imre 170
 Révész T. Mihály 110, 119, 373, 380, 465–467, 475, 506, 511, 518, 545
 Reviczky Sándor 40, 91, 109, 112, 115
 Riedl Szende 365, 379, 383, 405, 406
 Roboz István 369, 378, 402
 Román Sándor (Alexandru Roman/Romanu) 485, 494, 495, 507, 514
- Rómer Flóris 268
 Rosen, Mihajlo (Michael Rosen, Mihailo Ruzić) 343, 404
 Rotter, Richard, Dr. 306, 556
 Rozgonyi Bertalan 490
 Rördanz, Dr. 557
- Sabbarth, Ludwig 316
 Salamon Ferenc 169, 170, 233, 234, 240, 242, 259, 263–267, 270, 346, 347, 349–353, 357, 362, 536, 544, 552, 553
 Sárváry Imre 130
 Sassy Árpád 504
 Schäffer Károly 268
 Schäfer Pál, lovag 43, 74, 107
 Schanzer 82, 95, 555
 Schiel, Heinrich 294
 Schifter Ferenc 130, 375
 Schlesinger, Sigmund 336, 557
 Schmerling, Anton, lovag 11, 16, 32, 33, 61–65, 68, 72, 74, 78, 113, 119, 176, 182, 185, 186, 203, 204, 206, 212, 213, 222, 225–227, 230, 275–277, 287, 290–298, 301, 303, 305, 307, 308, 310, 311, 314, 317, 319–321, 333, 334, 340, 422, 428, 430, 453, 463, 472, 473, 528, 542
 Schmidl Adolf 184, 185
 Schmidt-Zabierow, Franz, von 64, 86, 94, 95, 224, 230, 339, 340, 555, 560
 Schnitzer, Ignaz 247, 430
 Schosberger Simon Vilmos 321
 Schulz, professzor 558
 Schuselka, Franz 426, 461
 Schwarzenberg, Felix zu, herceg 28, 30, 32, 33, 36, 44, 151
 Schweizer, Leopold 152, 226
 Scitovszky János 449
 Scudier Antal, báró 367
 Sennyey Pál, báró 90–92, 226–232, 268, 316, 320, 323, 327, 379, 457–460
 Seuffert, Georg 226

- Siemann, Wolfram 38
 Simon, Edouard 335
 Simonyi Ernő 256, 282, 284, 357–360, 371, 503, 514
 Singer, A. C. 380
 Sitter, Karl 463, 464
 Sojka, Jan Ernest 316, 317, 341, 556, 560
 Sommaruga, Franz von, báró 24
 Somogyi Éva 64
 Stadion, Franz, gróf 28
 Staudnar 556
 Sternberg, Adolf 247
 Stögbauer 270
 Stratimirović, Đorđe 99
- Szabó Alajos 73
 Szabó János 490, 496
 Szabó József 170
 Szabó Károly 169, 268
 Szalay Ágoston 240
 Szalay László 170
 Szapáry Gyula, gróf 260, 261, 387
 Szász Béla 402
 Szász Géza 385
 Szász Károly 9, 73, 268, 402
 Széchenyi István, gróf 74, 322
 Szécsen Antal, gróf 57
 Székely József 323
 Széll Kálmán 131
 Szemere Bertalan 25, 26
 Szentgyörgyi Gyula 74
 Szent-Ivány Vince 330, 331
 Szeps, Moriz 336
 Szigligeti Ede 268
 Szilágyi Dezső 136–138
 Szilágyi Ferenc 73, 158–164, 167–169, 174, 268, 287
 Szilágyi Sándor 268
 Szilágyi Virgil 170, 472
 Szini Károly 112, 380, 506
 Szinnyei József 342
- Szlávy József 103, 111, 130, 247, 254, 336, 367, 378, 380, 396, 397, 477, 522
 Szokolay István 73, 321, 330
 Szokolovics József 116
 Szontagh Gusztáv 170
 Szontagh Pál 261
 Szőgyény László (Szőgyény-Marich László) 318
 Szőnyi János 467
 Szüry Dénes 269
 Szwatek 270
- Tarkovich József 400, 401
 Teschenberg, Ernst, von 95, 226, 556
 Tettau Lázár 247–249, 376, 379
 Thierry, Adolph báró 13, 52–54, 181, 381
 Thull Lipót 325, 372, 381, 382
 Thun, Friedrich von, gróf 45
 Thun und Hohenstein, Leo Leopold, gróf 37, 41, 42, 53, 54, 168
 Tisza Kálmán 131, 235, 236, 263, 358, 503
 Tisza László 104
 Tkalac, Imbro Ignjatijević 422
 Toggenburg, Georg, lovag 42
 Toldy István 120, 126, 130, 131, 245, 408, 535
 Tompa Mihály 170
 Torday Ede 446–448, 513
 Tormay Károly 170
 Tóth Dienes (Dénes) 170, 220, 266
 Tóth Kálmán 101, 126, 361, 438, 447, 448, 472
 Tóth Lőrinc 139, 170
 Tóth Vilmos 255, 258, 381, 383, 403, 467, 510
 Tótvölgyi Titusz 491, 511
 Török János 305, 307, 317, 324, 348,
 Török Napóleon 372, 383, 384
 Trefort Ágoston 477
 Tressinszky Ferenc 237–239, 241

- Trifunác Sándor (Alexandru Trifunác)
360, 517
Tuschner Ágoston 496
- Uhl, Friedrich 170, 232, 292, 293
Ungar József 406
Unold, Franz 557
Urházy György 73, 113, 170, 347, 353
Ürmössy Miklós 130
- V. J. 409, 410
Vachott Sándorné Csapó Mária 269
Vahot Imre 408
Vajda János 73, 74, 112, 113, 118, 161,
220, 221, 230, 333, 410
Van Ghelen, Johann Peter 149
Vándory 219
Várady Gábor 119, 283, 358, 538
Varró Sándor 268
Vas Gereben 325, 330, 376, 450
Vay Miklós, báró 69, 71, 435
Vérei József 260
Vértsey Ernő 170
Vida Károly 32, 74, 286, 330, 331
Vörös 270
Vukotinović, Ljudevit 251, 315
- Wagner, Dr. 561
Wagner (Vagner) Lajos 248, 249
Wangenmiller, Max 561
Weber János 43, 74, 177, 179, 182, 184,
187, 188, 190, 191, 194, 197
Weinmann 95
Weiser, Theodor 82, 556
Weiß von Starkenfels, Johann Baptist
32, 82, 94, 555
Weissbrod, Dr. 556
Weith 555, 556
- Welden, Ludwig, báró 30, 31
Wenckheim Béla, báró 99, 106–108,
111, 120, 236, 242, 355, 365, 368, 372,
375, 386, 397, 467
Wengraf, Moritz 429
Wenzel Gusztáv 170
Werncke 557
Werner, Josef von 45
Wiener, C. 557
Wiener, Wilhelm 557
Winckler, Johann 24, 50, 286
Windisch-Grätz, Alfred zu, herceg 28
Winterberg 316, 556
Winternitz 344
Wit von Döring, Ferdinand Johann 55
Wodianer Béla, báró 383
Wodianer Fülöp 171, 229, 230, 231, 450
Wohl Ágost 219
Worafka, Joseph 76, 106, 184, 188, 189,
191, 197, 307, 317, 434, 436, 439, 440,
442, 444, 445, 454, 458, 459
Wurzbach, Constantin 297, 339, 340
- Zapletal 560
Zeller Borbála 270
Zeller István 270
Zenker, Ernst Victor 152, 154
Zichy Antal 185, 485
Zichy Hermann, gróf 73, 74, 76, 91, 186,
203, 206, 210–212, 215–218, 222–
224, 295, 320, 321, 322, 325, 333, 437,
454, 456
Zichy József, gróf, ifj. 283, 521
Zichy Nándor, gróf 445, 447, 448, 450
Zilahy Károly 73
Zrínyi Péter 452
- Zsedényi Ede 160, 258, 262

Lapmutató

- 1848 106, 112, 120, 465, 542
- A Hon* 65, 114, 116, 120, 222, 233, 256, 259, 268, 270, 276, 347, 360, 390, 438, 440–442, 445, 446, 450, 460, 465, 466, 469, 476, 497, 501
- A Honvéd* 114, 466
- A Népbarát* 114, 325–327, 330, 373, 376, 442, 446, 449
- A Nép Szava* 505
- A Nép Zászlója. 1848* 145, 465
- A Nyír* 467
- Agramer Zeitung* 190, 201, 250, 252, 254, 270, 288, 292, 298, 317, 318, 558
- Albina* 465, 466, 484, 493, 512, 519
- Alföld* 145, 439, 443, 460, 465
- Allgemeine Literatur-Zeitung* 561
- Allgemeine Zeitung (Augsburg)* 83, 114, 288, 316
- Anyagi Érdekeink* 465
- Arad* 329, 439, 439, 460
- Arader Tageblatt* 380
- Arader Zeitung* 288, 289, 301, 314, 327, 329
- Aradi Lapok* 270
- Arany Trombita* 504
- Augsburger Post Zeitung* 288
- Austria* 32, 54, 55, 157, 288, 558
- Az Üstökös* 9, 10, 114, 121, 348, 357, 364, 438, 440, 444, 472, 473, 535
- Badische Beobachter* 288
- Banater Post* 367, 563
- Bécsi Híradó* 76, 118, 218, 222, 223, 230, 295, 322, 324, 333, 390, 470, 558
- Ben Chananja* 443
- Bihar* 443, 451
- Bolond Miska* 9, 101, 113, 114, 121, 125, 126, 357, 361, 363, 370, 438–440, 442–445, 447, 460, 472, 509, 510, 545
- Borsszem Jankó* 118, 121, 337, 348, 352, 356, 358, 359, 363, 364, 377, 391, 393, 509, 511, 544, 563
- Bozner Zeitung* 561
- Brüderlichkeit* 465
- Brünner Zeitung* 243
- Budapesti Híradó* 150
- Budapesti Hirlap* 120, 160, 161, 163, 164, 166, 168–170, 172, 174, 175, 177, 233, 347
- Budapesti Közlöny* 107, 110, 111, 131, 233–237, 239, 240, 242–245, 248–250, 252–263, 266, 269–271, 347, 410, 495, 500, 501, 550, 552
- Bukarester Fremdblatt* 342, 564
- Bukowina Zeitung* 201, 289, 292
- Černokňazník* 200, 201
- Cirkevné listy* 288, 302, 558
- Concordia* 65, 288, 303, 314, 317, 325, 326, 330, 368, 370, 371, 374, 375, 377, 381, 382, 391, 446, 465, 466, 558, 563
- Constitutionelle Oesterreichische Zeitung* 63, 218, 288, 292, 293, 308, 309, 316, 336, 558
- Correspondance General* 294, 558

- Correspondance Tschéque* 522
Correspondenz Nord-Est 561
Correspondenz Schweitzer 561
Corriere delle Marche 520, 521
Crefelder Zeitung 288
Crnogorac 521
Cyrill a Method 330
- Daily Telegraph* 114
Das Vaterland 349
Der Botschafter 218, 289, 292–294, 308, 349, 537, 558
Der Floh 121, 337, 378
Der Morgenstern 467
Der Neue Freie Styx 114
Der Osten 341
Der Spiegel 114
Der Ungar 298, 317, 558
Der Volkstaat 521
Deutsche Allgemeine Zeitung 114
Deutsche Nordsee Zeitung 288, 317
Deutsches Volksblatt 288
Deutsches Wochenblatt 460
Diavoletto 288, 558
Die Debatte (Die Debatte und Wiener Lloyd) 114, 117, 125, 288, 289, 295, 296, 301, 310, 312, 323, 327, 332, 341, 430
Die Nera 367
Die Fackel 439
Die Neue Zeit 288
Die Presse 28, 31, 33, 119, 155, 276, 286, 293, 336, 339, 418, 454
Die Reform 426
Die Tagespresse 125, 336, 342, 343, 378, 563
Die Zukunft 343, 371, 405, 522, 563
Domobran 251, 288, 304, 315, 317, 558
Donau-Zeitung 55, 59, 226, 289, 292
- Ellenör* 249, 256, 268, 497, 502, 512, 513
Erdélyi Hetilap 289, 302
Erdélyi Hivatalos Értesítő 249, 250, 259
Esti Lap 113, 115, 121, 270, 346, 349, 352, 353, 355, 363, 376–379, 381, 390, 391, 545, 563
Esztergomi Ujság 443
Evangelisches Wochenblatt 299
- Fata Morgana* 301
Federatiunea 465, 476, 477, 494, 495, 499, 507, 512
Fekete Leves 445
Felleisen 520–523
Felvidék 406, 450, 460
Figaro 89, 98, 463, 464
Figyelmező 32, 33, 286
Fővárosi Lapok 114, 268, 269
France 114
Frankfurter Postamtszeitung 288
Fremden-Blatt 293, 311, 316
Független 73, 76, 295, 321–324, 326, 328, 330, 333, 390, 442, 444, 446, 448
- Gazeta Transilvanie* 65
Gazzetta di Trento 243, 558
Gazzetta di Trieste 244, 340, 561
Gazzetta di Verona 288, 289, 558
General-Correspondenz aus Österreich 65, 81, 174, 316, 558
Glocke 289
Grazer Anzeigblatt 243
Grazer Tagblatt 81, 225, 309
Grazer Tagespost 288, 341, 561
Grazer Telegraph 313, 429
Grazer Zeitung 316, 341
Großbetschskereker Wochenblatt 368
Gur'a Satului 485, 492
- Győri Közlöny* 270, 368, 369, 378, 401, 465, 466, 563
- Echo Danubien* 342, 564
Eger 329, 368

- Haladás* 466, 482, 491
Handabanda 325
Hans Jörgel 561
Hazánk 476
Hermannstädter Zeitung 292, 298, 469, 470
Heti Posta 114
Hirmondó 121, 352, 355, 356, 358, 359, 365, 374–379, 381, 390, 391, 400, 401, 406, 476, 503, 563
Hon és Külföld 249
Honvéd. Első magyar katonai hetilap 401
Hungaria 230
- Idők Tanuja* 65, 114, 322, 325, 390, 442, 446, 449, 476
Igazmondó 114, 465
Il Dalmata 561
Il Diritto giornale della democrazia italiana 520, 521, 523
Il Tempo 523
Illustrierte Ungarische Volkszeitung 377, 380, 406, 558, 563
Inn-Zeitung 288
Istok 466
- Jászkun-Figyelő* 380
Jedinstvo 519
Jogtudományi Közlöny 114
Journal des Debats 335
Jüdische Zeitung 561
- Kamerad* 296
Karpat' 383, 563
Katholische Literarische Zeitung 308
Katonai Közlöny 401, 563
Kelet 385, 401, 402, 563
Kikeriki 89
Kladderadatsch 429
Klagenfurter Zeitung 243, 289
Kobold 476
Kolozsvári Közlöny 65, 270
- Komarač* 443
Koruna 367, 372, 383, 391, 563
Korunk 65, 403
Koszorú 268, 525
Kölnische Zeitung 114
Közérdekek Csarnoka 450
Köz-értesítő 242
Közlöny 151, 162
Krajan 325, 327, 328, 367, 368, 370, 371, 374–379, 382, 391, 563
Kreuzerblatt 309
Kronstädter Zeitung 465, 466
- La Baba* 561
La Presse 335
Laibacher Zeitung 201, 292
Le Constitutionnel 288, 335, 559
Le Temps 335
Lehel Kürtje 325, 328
Leipziger Abendpost 288
Linzer Zeitung 243
Ludas Matyi 114, 121, 356, 357, 363, 393, 465, 466, 476, 477, 487, 490, 492, 499, 504, 505, 508–512, 514
- Magyar Állam* 270, 390
Magyar Futár 169
Magyar Hirlap 159–162
Magyar Izraelita 438, 442, 445
Magyar Jogtudományi Hetilap 460
Magyar Nyelvőr 270
Magyar Polgár 270, 465, 466
Magyar Politika 129, 360, 381, 403, 563
Magyar Posta 169
Magyar Sajtó 221, 442, 445, 446
Magyar Ujság 10, 114, 270, 465, 466, 468–471, 476, 479, 507, 511, 512, 515, 540
Magyar Világ 65, 92, 115, 118, 121, 322, 323, 327, 332, 333, 390
Magyarország 106, 121, 128, 268, 345, 346, 349, 352, 363, 381, 390, 445, 446, 450, 465, 466, 469, 513

- Mainzer Journal* 288
Márczius 15. 476
Mátra 444
Mátyás Deák 466
Memorial Diplomatique 335
Mlada Serbadija 519
Morava 340, 561
Morning Chronicle 44
Munkás Heti Krónika 466
Münchener Punsch 429
- Napredak* 65, 329, 377, 383
Narod 288
Narodne Novine 33, 250–253, 288, 304, 318, 558
Nemere 367, 372, 385, 564
Nép Barátja 151
Népfelség 380
Népszava 476
Néptanítók Lapja 268, 366
Neue Freie Presse 63, 96, 119, 270
Neuer Lloyd 114
Neuer Social-Demokrat 520
Neues Fremden-Blatt 288, 311, 342
Neues Pester Journal 380, 386, 404
Neues Wiener Tagblatt 335
Neueste Nachrichten 422
Novi Pozor 486, 519
Nővilág 221, 445
- Odgovar* 476
Oedenburger Localblatt 368
Orient 342, 564
Ország 442, 445, 447
Orvosi Hetilap 268, 270
Ost und West 422
Ost-Deutsche Post 469
Osten 561
Österreichische Blätter für Literatur und Kunst 152
Oesterreichische Correspondenz 32, 295
Oesterreichische Gerichtszeitung 340, 558, 561
Oesterreichische Revue 288, 296, 326, 327, 340, 558, 561
Österreichische Reichszeitung 32
Österreichische Verwaltungszeitschrift 561
Oesterreichische Wochenschrift 288
Oesterreichischer Beobachter 150, 273
Oesterreichisches Journal 562
- Patria* 380, 382, 391, 404, 564
Patrie 197
Pécsi Lapok 368
Pecsovics 476
Perseverența 521
Pešť-Budínske Vedomosti 65, 325, 442, 446
Pest-Ofner Localblatt 298, 299, 326
Pest-Ofner Zeitung 43, 161–163, 166, 168, 170, 172–175, 177, 180, 182, 183, 185, 187–189, 192–194, 294, 316, 347
Pester Bote 226, 228, 299–301, 313, 314, 317, 326, 558
Pester Correspondenz 327, 368, 373, 386, 407, 564
Pester Journal 114, 247–250, 271, 376, 378–380, 386, 403, 404, 406, 467, 476, 564
Pester Lloyd 65, 114, 121, 128, 131, 166, 189, 191, 202, 222, 228, 266, 270, 271, 300, 316, 346, 347, 350, 390, 403, 407, 442, 443, 454, 460, 466, 476, 537, 541
Pester Tageblatt 114, 379, 460
Pester Telegraph 230, 247
Pester Zeitung 161, 299
Pesther Morgenblatt 287
Pesti Hetilap 114
Pesti Hirlap 114, 268, 469, 476
Pesti Hirnök 65, 114, 307, 317, 318, 321, 322, 324, 327, 330, 390, 442
Pesti Napló 9, 65, 78, 114, 116, 118, 120, 124, 133, 160, 166, 169, 170, 175, 191,

- 200, 222, 227, 228, 233, 256, 266, 269, 270, 287, 347, 349, 350, 352, 363, 390, 403, 426, 427, 434, 440, 442, 451, 497, 515, 531, 543
- Politik* 462
- Politikai Hetilap* 65
- Politikai Ujdonságok* 114
- Posta Közlöny* 270, 476
- Pozor* 519
- Prager Tagblatt* 309
- Pravdorečnik* 365, 379
- Preßburger Tagblatt* 405, 564
- Preßburger Zeitung* 161
- Priateľ Ludu* 371, 379, 391, 564
- Protestáns Egyházi és Iskolai Lap* 442
- Punch* 429
- Reform* 115, 120, 233, 268, 403, 426, 466
- Reformateur und Stachelschwein* 503
- Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Oesterreich* 152
- Reichsraths-Correspondenz* 558
- Revue des deux mondes* 335
- Riadó* 506
- Românul* 465, 520
- Schlesische Zeitung* 114
- Siebenbürger Blätter* 372, 386, 564
- Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt* 492
- Slavie* 429
- Slovan* 31
- Slovenské Noviny* 33, 371, 376, 377, 382, 391, 465, 476, 507
- Sokol* 445
- Somogy* 368, 369, 372, 378, 379, 401, 402, 476, 564
- Srbobran* 65, 288, 304, 314–316, 318, 326
- Srbski Narod* 404, 564
- Staatsbürger Zeitung* 93, 460
- Styx* 114, 439
- Sürgöny* 65, 72, 74, 92, 112, 178–188, 190–197, 200, 202, 205, 207–214, 218, 220–224, 226, 228–230, 236, 237, 241, 270, 306, 312, 331, 440, 442
- Svornost'* 387
- Szabad Egyház* 376, 377
- Szabad Magyarország* 504
- Szabad Sajtó* 476, 506
- Szabadság mint a Népszámlója* 511
- Szatmári Közlöny* 368
- Szegedi Híradó* 270, 368, 369, 378, 379, 401, 466, 476, 564
- Szegedi Néplap* 368, 467, 476
- Székely Hírlap* 367, 372, 385, 392, 401, 402, 564
- Székely Közlöny* 368, 385
- Telegraful roman* 65
- Temesi Lapok* 372, 384, 564
- Temesvarer Zeitung* 161, 288, 316, 324, 327, 328, 438, 476, 563
- The Times* 83, 114, 151, 331, 456
- Tiroler Bote* 243, 289
- Tiszavidék* 401, 403, 465, 564
- Törvényszéki Csarnok* 114, 321, 330
- Tribune* 520, 521, 523
- Tribune und Wespen* 523
- Triester Zeitung* 244, 288, 340, 558, 561
- Uj Nemzedék* 445
- Ung* 372, 383, 384, 401, 402, 564
- Ungarische Nachrichten* 92, 194, 195, 196, 199, 202, 205, 207, 210, 213, 214, 219, 222–224, 226, 228, 270, 298, 314, 326, 347, 445
- Ungarische Post* 166
- Ungarischer Lloyd* 390, 476
- Ungarischer Schulbote* 476
- Ungvári Közlöny* 491
- Unio* 270, 364, 564
- Vasmegyei Lapok* 368
- Vasárnapi Ujság* 114, 169, 268, 270

- Vezér* 325, 328
Vidov Dan 343, 404, 564
Vlastenec 365, 371, 378, 379, 383, 405, 564
Volksbote 288, 559
Volksfreund 288, 558
Vorstadtzeitung 311, 313

Waldheims Illustrierte Blätter 558
Wanderer 56, 68, 114, 125, 422, 441, 477
Warrens Wochenschrift 518
Werschetzer Gebirgsbote 476
Westungarischer Grenzbote 466
Wiener Abendpost 95, 176, 218, 224, 288, 309
Wiener Journal 309, 342
Wiener Lloyd 117, 125, 288, 289, 301, 323, 441
Wiener Lokalbericht 176
Wiener Tagblatt 81, 225, 288, 309, 313, 558

Wiener Volkszeitung 32
Wiener Zeitung 22, 28, 31, 51, 53, 55, 80, 81, 85, 86, 95, 98, 149, 150–156, 158–161, 165, 170, 172, 174–176, 186, 201, 205, 218, 225, 226, 243, 255, 264, 270, 273, 275, 288, 291, 293, 463, 551
Wienerisches Diarium 149
Wiestnik 558
Wochenblatt der New-Yorker Staatszeitung 429
Wochenschrift für Wissenschaft, Kunst und öffentliches Leben 176, 226, 233, 288

Zala-Somogyi Közlöny 368
Zastava 65, 405, 460, 465–467, 485, 487, 490, 494, 503, 506, 512
Zeit 342
Zmaj 476
Zmowa 521, 522

A Kronosz Kiadó az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók
és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja

A Kronosz Kiadó a Szakkiadók Társulásának tagja,
könyveink elektronikusan elérhetőek, olvashatók és kereshetőek
az Arcanum Adatbázis Kiadó által létrehozott

www.szaktars.hu

adatbázisban

Kiadja a Kronosz Könyvkiadó Kft., Pécs
Felelős kiadó a kft. ügyvezetője
Felelős szerkesztő: Erőss Zsolt

www.kronoszkiado.hu

